

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

NİSAN 1971

SAYI 82

CİLT : 14

350 KURUŞ

MERKEZİ : Bursa — Sanayi Bölgesi Telefon: 33 12 — 26 44
BÜRO : Bursa — Atatürk Caddesi, Ticaret Bankası, İş Han Kat 1
Tlf: 44 89
BÜRO : İstanbul — Unkapanı Atatürk Bulvarı, Manifaturacılar Çarşısı
No. 3501 — 3502 Telefon: 22 35 73 — 27 72 53

Dikkat !

Daha evvel başka yerde basılan yazılara ücret ödenmez. Yazılarda ki fikirler yazarlara aittir. Cemiyeti ve dergiyi sorumlu kılmaz gönderilen yazılar basılsın veya basılmasın iade edilmez.

Reklâm Tarifesi

Ön kapak içi	750,— TL.
İç sahife	500,— TL.
Arka kapak içi	750,— TL.
Arka kapak	1000,— TL.

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İçtimai ve Siyasî felâketlerden yakasını kurtaramaz.

K. ATATÜRK

CİLT : XIV

NİSAN 1971

SAYI : 82

Fiatı : 3.5 T. L.

Yıllık : 42-6 Aylık : 21 TL.

YAZI HEYETİ

İSTANBUL

MUAMMER BAŞOĞLU
NİHAT BATUR
İLKER BİRDAL
NATIK BUDA
FARUK ÇEHRELİ
MEHMET EMANET
ŞEMSEDDİN GÜLER
Prof. Dr. MÜKERREM HİÇ
GÜNER ŞEKERCİOĞLU
YALÇIN SARI
ORHAN SOFUOĞLU
REŞAT UMUR
RIDVAN YÜKSELEN

ANKARA

ORHAN BULDAÇ
NACİ SARIEYYÜBOĞLU
SEZER SUNGUR

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürlüğü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tüznel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03 - 44 48 63

P. K. 599 Karaköy/İst.

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi ***
3. Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik Denge Orhan BULDAÇ
19. Hükümet Programının Ekonomik İlkeleri Faruk ÇEHRELİ
26. Türkiye'de Spor Yatırımları ve Akdeniz Oyunları Server ŞENGÜN
29. Türkiye'de Millî Gelir Hesapları Salim SAYAR
33. Fransa Ekonomisine Toplu Bir Bakış Oktay SEZGİNER

Derginin Sesi !.

Sevgili ve Değerli Okurlarımız,

Anarşik olayların giderilmesi için hükümetce girişilen gayretleri yerinde ve olumlu karşılıyoruz. Yarınından emin olmayan topluluğun değil ekonomik gelişme, hiç bir sosyal faaliyete girişemeyeceği yalnızca hayatiyetini idame ettirme çarelerini aracayağı bir gerçektir.

8 Nisan 1971 tarih, 13803 sayılı resmi gazetede yayınlanan hükümet programında; ilk hedef olarak, devlet düzeninin ele alınmış olması, huzur ve sükunu temin için gerekli tedbirleri ihtiva etmesi gayet tabiidir.

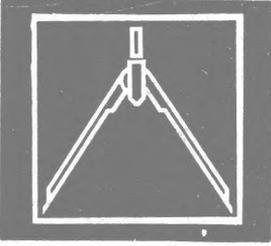
1960 Anayasasının gerektirdiği, Türk Toplumunun dengeli gelişmesini temin eden esaslar sosyal bünyemizin hızlı gelişmesini sağlamıştı. Bu gelişmeye paralel olarak ekonomik kalkınmamızın istenen düzeye ulaşamadığını yapısal ve kurumsal değişikliklerin yapılamadığını görmekteyiz. Demokratik rejimin yavaş, fakat emin işleyen mekanizmasının çağdaş uygarlık düzenine ulaşmak için, milletce istenen düzeye varma bakımından, ters düştüğü kanaatini benimseyenler vardı. Devlet düzenini rayna oturtmak için yapılan gayretleri, umumileşmek istidadı gösteren bu gayri samimi, yıkıcı kanaati kökünden kazımak çabası olarak görmek gerekir. Demokratik düzen içinde ve karma ekonomi sistemi ile arzulanan kalkınma sağlanabilir. Hükümet programının ekonomik vechesini bu anlamda görüyoruz. Reform hükümetinin, çalışmalarını, Anayasanın sağladığı siyasal, toplumsal ve ekonomik haklar çerçevesinde ve belirli ana ilkelerin gerçekleştirilmesi yönünde yorgunlaştıracığını vaad etmesi bu gerçeğin ifadesidir.

Hükümet programında; türlü nedenlerle bugüne kadar yapılamamış, demokratik nizamın ve karma ekonomi sisteminin daha iyi işlemesi, milli refahın artması için lüzumlu, reform mahiyetinde görülen, kuvvetli bir dayanışma, huzur ve sükun isteyen işler ele alınmıştır.

Seçim kaygusundan kurtulmuş, memleket gerçeklerine «sırf ekonomik» yön den eğilmiş hükümetimizin muvaffak olma şansı çok fazladır. Bütün milli kuruluşların bu fırsattan istifade ederek, bozulan ekonomi çarkını düzeltmekte hükümet yardımcı olmaları aynı zamanda milli bir görevdir. Hükümet programını bütün vatandaşlara hitap eden milli ekonomik bir seferberlik olarak anlıyoruz.

Sevgi ve Saygılarımızla

İKTİSAT DERGİSİ

Türkiye'de Sosyal ve Ekonomik denge

Orhan BULDAÇ

(Geçen Sayıdan devam)

Ekonomimizde uygulanan teknolojilerin farklılığı, ihracat mallılığı, ihracat mallarımızın sınırlı oluşu ve gerekli ithalât hacmini karşılayamamasının yarattığı dış ekonomilere bağıllık, sektör gelişmelerinin birbirini tamamlamaktan uzak oluşu ve nihayet hızla artan nüfus, tasarruf noksanlığı, bozuk bir gelir tablosu ve sürekli dış ticaret açıkları da ekonomimizin düzeyini tayin eden diğer göstergelerdir.

Yukarıdan beri ele aldığımız çeşitli tahlil araçları Türkiye'nin ekonomik düzeyi yanında, sosyo-ekonomik dengemizin çarpıklığını da göstermeye yeterlidirler. Bu nedenle sosyo-ekonomik dengeyi etkileyen unsurları daha yakından incelememiz gerekmektedir.

C — DENCEYİ ETKİLEYEN NEDENLER :

Sosyal ve ekonomik düzeyimizi tahlile atfettiğimiz önem, Türkiye'de sosyal ve ekonomik bölge sorununu ortaya koymada taşıdığı büyük önemle izah olunmalıdır. Zira sosyal ve ekonomik denge günümüzde sosyo ekonomik düzey ile açıklanmak eğilimi taşımaktadır. Yaratılan zenginliklerin ve mevcut kaynakların üretim faktörleri arasında dengeli bir şekilde dağılımı ekonomik düzeyle yakından ilgilidir. İktisatçıların yaptıkları gözlemler, dengesizliğin geri kalmış ekonomilerde daha açık şekilde görüldüğünü ortaya çıkarmıştır. Ekonomik gelişmeyle beraber denge iyiyeye doğru gitmekte ve bir noktada

da dengesizlik, Madam Delivanis'in ifade ettiği gibi «daha yüksek bir milli gelir seviyesinde paylaşımdaki eşitsizlikler dahi daha az ciddi görünürler» Bu bakımdan geri kalmışlığı sosyo ekonomik dengesizlikte bir etken olarak değerlendirmek gerekir.

a) Dengeyi Etkileyen Bir Unsurlar Olarak Geri Kalmışlık

Anlaşılabileceği üzere geri kalmışlık oranı ve dengesizlik arasında aynı yönlü bir ilişki vardır. Geri kalmışlık arttıkça dengesizlik de artmaktadır. Aşağıdaki tablo bir ilgiyi net olarak göstermektedir. «Prof. Ülken'in Dünya Ekonomisi adlı Eserinden.»

Sayın Prof. Yüksel Ülken'in sözkonusu kitabından aldığımız diğer tabloda 1950 yılı itibarıyla milli gelirin aile 1/5 dilimlerine göre bölünüşü göstermektedir.

Tablolar geri kalmış ekonomilerde gelirin % 50 den fazlasını nüfusun % 20 sini aldığını buna karşılık % 60 ın çok küçük bir gelir dilimini bölüştüğünü ve orta sınıfın yokluğunu göstermektedir. İleri ekonomilerde gelir dağılımı tablosu ise daha dengeli bir görünüş arz etmektedir.

Bu noktada ülkemiz yönünden önemli olan şu hususu hemen kaydetmek gerekir. Türkiye'de gelir dağılımı yani ekonomik denge ekonomik yapısı ile beraber değiş-

Az Gelişmiş Ülkeler	En zengin % 20 nüfusun Milli gelirdeki % si	En fakir % 60 nüfusun milli gelirdeki % si
Hindistan	55	28
Seylan	50	30
Porto-Rico	56	24
Gelişmiş Ülkeler		
A.B.D.	44	34
İngiltere	45	35

Aile Dilimleri		Hindistan	A.B.D.
İlk	yirmi	8	6
İkinci	»	9	12
Üçüncü	»	11	16
Dördüncü	»	16	22
Beşinci	»	55	44

mekte fakat bugün için bir dengesizlik gözükmektedir. Türkiye'de dengesizlik üretim faktörlerinin milli gelirden aldıkları paylarda görüldüğü gibi sektörler ve bölgeler arasında da kendini hissettirmektedir. Bugün Ülkemizin doğusunda yaşayanların çoğunluğu Batıda yaşayanlara göre, tarımda çalışanların çoğunluğu sanayide ve özellikle hizmetler sektöründe çalışanlara göre, memurlar ve işçiler işverenler göre, namuslu işveren vurguncuya, yaratıcı müteşebbis ve sanayici kapkaççı ticaret erbabına göre milli gelirden daha az pay almaktadırlar. Bu dengesizlik çalışan insanlar üzerinde, işsiz yığınlar, kentli ve köylü üzerinde yapılacak ufak gözlemlerle tesbit edildiği gibi resmi kaynaklarla da doğrulanmaktadır. Devlet Plânlama Teşkilâtının yaptığı milli gelir araştırması bu konuda dikkate değer bir dokümandır. Şimdi bu araştırmadan derlediğimiz tablolarla Türkiye'nin gelir dağılımı yönünden durumunu tesbit edelim.

1963 yılında 5.270.000 aile üye-

rinde yapılan araştırmalarla gelirin «Aile 1/5 dilimlerine göre yüzde dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo, Türkiye'deki gelir dengesizliğini çok net olarak göstermektedir. Nüfusun % 80 i milli gelirin % 43 ünü paylaşırken geri kalan % 20 gelirin % 57 sini almaktadır. Gelir dağılımı tablomuz Türkiye'de henüz bir orta sınıfın oluşmadığını göstermektedir. Üst-Orta dilimden sonra % nin büyük sıçrama göstermesi geri kalmış ülkele- rin gelir dağılımı yapısı içerisinde olduğumuzu doğrulamaktadır. Tabloyu birde her dilime düşen ortalama gelir tutarı olarakta incelemekte yarar vardır. Öyleki alt dilimde yer alan ailelerin yıllık ortalama gelir toplamı 2519 TL, alt-orta dilimde 4758 TL., orta dilimde 6.437 TL., üst-orta dilimde 10.356 TL., üst dilimde ise 31.907 TL. dir.

Dağılımı birde tarım dışı ve tarım sektörü yönünden inceleyelim.

Tarım dışı sektörlerde çalışan alt dilimdeki ailelerin yıllık gelir

Aile beşte bir dilimleri	Aile Sayısı	Her beşte bire düşen Gelir % 21
Alt	10.054.000	4.5
Alt-orta	"	8.5
Orta	"	11.5
Üst-orta	"	18.5
Üst	"	57.0

Tarım dışı gelirlerin aile 1/5 dilimlerine dağılımı

Aile beşte bir dilimleri	Aile Sayısı	Her beşte bire düşen Gelir % ci
Alt	351.00	5
Alt-orta	»	7
Orta	»	13
Üst-orta	»	20.5
Üst	»	54.5
TOPLAM	1.756.00	100

Tarım sektöründe gelirin aile beşte bir dilimlerine dağılımı

Aile beşte bir dilimleri	Aile Sayısı	Her beşte bire düşen Gelir % ci
Alt	702.800	7
Alt-orta	»	10.5
Orta	»	14.5
Üst-orta	»	22
Üst	»	46
TOPLAM	3.514.000	100

tutarı 4.769 TL. iken üst dilimdeki ailelerin yıllık gelir toplamı 51.988 TL. dir. İşçi aileler üzerinde yapılan araştırmalar ise yıllık ortalama işçi gelirinin 4.502 TL. olduğunu göstermiştir.

Gelir dağılımının kompozisyonu Türkiye'de ekonomik dengesizliğin varlığını açıkça göstermekte az gelişmişliğin aynı zamanda bu dengesizlikteki etkenliğinde doğrulamaktadır.

Gelir dağılımının dengesizliğinde geri kalmışlığımız önemli bir etken olmakla beraber gene geri kalmışlığın doğurduğu diğer nedenlerin ele alınmasına engel değildir. Dengesizliği yalnız bu etkenle açıklamaya çalışmak sorunun

mülkiyetle olan ilişkisini belirtir, diğer etkenler yer vermez. Halbuki konunun diğer etkenlerle olan ilişkisini tesbit etmek sonuçlar bakımından önemlidir. Bunun için diğer nedenleri de kısaca gözden geçirmek gerekir.

b) DENGESİZLİĞE ETKEN OLARAK ÜRETİM FAKTÖRLERİ:

Geri kalmış ekonomilerde olduğu gibi Ülkemizde de üretim faktörlerinin durumları özellik taşır. Bu özellikler üretime uygulanan teknolojiler, sektörlerin gelişmesi yönünden önemli olduğu gibi gelir paylaşımına da etki yapar. Örneğin sermaye, kıt bir faktör olarak gelirden büyük pay alır ve sermaye sahipleri toplum içinde et-

kin bir durum kazanırlar. Keza müteşebbis ve toprak sahipleri gelirden büyük pay alan diğer üretim faktörleri grubunu teşkil ederler. Sermaye ve toprağın gelirden fazla pay alması bu faktörlere olan talebi ve bu faktörler üzerinde yapılan spekülasyonu artırır. Gelirden düşük pay alan ise diğer faktörler göre çok ve verimliliği düşük

olan emek faktörü dolayısı ile emekleri ile geçinen işçiler, bürokrat kitle, küçük esnaf ve tarımda toprağı olmayıp emekleri ile geçinemekçilerdir.

Toprak sahipleri gelirden önemli pay alırken tarım kesiminde gelir dağılımında görülen düzensizlik toprağın dağılımı ve kullanımı ile ilgilidir. Tarımda mülkiyet ve top-

Tarım topraklarının işletmelere göre dağılımı (1963)

İşletme Büyüklükleri		İşletme Sayısı	%	Toplam toprak Genişliği (Hektar)	%
1-50	Dekar	21.32.288	67,78	5219.248	24,8
51-200	»	852.825	27,51	8775.156	41,7
201-1000	»	110.814	3,57	4932.427	23,4
1000 ve fazla	»	4.323	0,14	2145.727	10,1
TOPLAM		3100.250	100,0	21072.548	100,0

Tarımsal Milli Gelirin İşletmelere Dağılımı (1963)

Gelire göre işletme sınıfları	Toplam İşletmeye göre %	İşletme başına ortalama yıllık geliri	Toplam gelir (Milyar TL.)	Fert başına yıllık gelir TL.	Toplam Tarımsal gelire göre %
1-50 Dekar	68,78	2,900	5,2	485	24,8
51-200 »	27,51	10.300	8,8	1.117	42,0
201-1000 »	3,57	44.510	4,9	7.417	23,2
1000 ve fazla »	0,14	298.500	2,1	49.750	10,0

Toprak tasarruf şekline göre işletmeler

Toprak tasarruf şekli	İşletme	%
Mal sahibi	1.686.143	72,60
Hem toprak sahibi, hem kiracı-Ortakçı	498.838	21,48
Kiracı	14.815	0,64
Ortakçı	57.161	2,46
Diğer şekiller	65.434	2,82
TOPLAM	2.322.391	100,0

rağın kullanımı ile ilgili rakamlar vererek bu durumu saptamaya çalışalım.

1965 yılı rakamlarına göre tarla olarak kullanılan arazi toplam arazinin % 31 i, meralar % 36 ı, bağ, bahçe ve zeytinlikler % 3 ü, orman ve ürün getirmeyen sahaların toplamı ise % 30 dur.

Hektar başına verim ise, 1961-1964 ortalaması olarak, buğday 1078, çavdar 1063, arpa 1233, tütün 644, patates 11644, şeker pancarı 23290, kenevir 803, pamuk 396 kg. dır. Doğal şartlar ve arazinin kalitesi ele ilgili verim, çok yanlış sorunlar yaratmaktadır.

Tablolar Tarımdaki mülkiyet durumunun gelir dağılımındaki olumsuz etkisini açık olarak gösterirken, işletmelerin çoğunluğunun bir çiftçi ailesini geçindirmekten uzak olduğunu ayrıca Türk Tarımının Türkiye Nüfusunu besliyecek bir yapıya sahip olmadığını başka bir izaha ihtiyaç olmadan göstermektedir.

C — DENGESİZLİĞİ ETKEN OLARAK KALKINMA VE DENGESİZLİĞİ GİDERME ÇABALARI ARASINDAKİ BAĞDAŞMAZLIK

Dengesizliğe tek etken olarak geri kalmışlığı kabul etmek bir anlamda tüm sorumlu olarak alt yapı-

yı görmek sonucunu doğurmaktadır. Sosyalist ekonomilerin sermaye malları üzerinde özel mülkiyet hakkını tüm dengesizliklerin başlıca nedeni olarak kabul etmeleri böylesine bir görüşün doğal sonucudur. Dengesizlik tarihsel bir olgu olarak alındığında mülkiyet hakkını ortadan kaldırıp topluma mal etmek, bir yerde dengeye etkili olmakla beraber dengesizliğin sonucu olan sıkıntıları çeken toplumların refaha kavuşturulmasına yetmemektedir. Çünkü, bu aşamadan sonra ekonomik kalkınmayı başarmak zorunluluğu öneminden hiçbir şey kaybetmemekte ve sermaye birikimi sağlamak gereği gene çalışanların fukaralığa katılmaları sonucunu doğurmaktadır. Sorun, paylaşılan gelirin çoğaltılması noktasında düğümlenmektedir.

Türkiyemizin sosyo-ekonomik dengesini sağlamamasında geliri artırma ile dengeyi sağlamak arasındaki bağdaşmazlığın rolü olduğunu kabul etmek zorundayız. Denge için yeni bir gelir dağılımı politikasını izlenmesi sürekli olarak kalkınmanın hızı ve süresi üzerinde tercihler yapmak durumunu yaratmaktadır. Sağlanan milli gelirin yetersizliği, hem kalkınma hem de denge sağlamak amaçlarını birlikte ele almaya başlıca engeldir. Bu durum, kalkınmadan yeni bir paylaşım-

ma, yeni bir paylaşımından kalkınmaya ulaşmak şeklinde özetlenen temel soruna kesin bir cevap bulunmasını güçleştirmektedir. Kalkınmayla beraber denge sağlamak bir orta yol politikası olarak değerlendirilmelidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında çağdaş olmak ve lâik Cumhuriyet rejimini sürekli kılmak yönünden Büyük Önder Atatürk tarafından başarılan devrimler, uygulanan sanayi programları İkinci Dünya Harbinden sonra ekonomik faaliyetlerde kaydedilen durgunluk bu sorunun ceabını uzun süre askıda bırakmıştır. 1950 yılında D.P. İktidarı ile başlayan yeni dönemde denge ve kalkınma sorunu siyasal rekabet yüzünden kalkınma - hürriyet sorunu haline dönüşmüştür; izlenen politika özel kesimde sermaye birikimi sağlamak ve bu yolla kalkınmayı başarmak şeklinde tespit olunmuştur. Politikanın bir açmazla sonuçlanmasına karşılık ulaştırma ve enerji şebekesinin gelişmesi, çimento ve şeker sanayiinin geliştirilmesi köy ve şehir hayatına bir canlılık getirmiş ve ekonomik uyanış yönünden yararlı olmuştur. Kaynakları aşan harcama hedefleri ve sınırlı dış ticaret olanakları kısa zamanda istikrarlı kalkınmayı enflasyona dönüştürmüştür bu da henüz kurulmamış olan toplumsal dengeyi iyice bozmuştur. Ancak,

bozulan denge aslında o güne değin kurulamamış olan denge değildir. Kastettiğimiz denge kalkınma ile beraber kurulması özlenen dengedir.

Yeni bir paylaşım politikası planlı dönemde dengeli bir kalkınma espirisi içerisinde çözümlenmeye çalışılmıştır. Birinci beş yıllık plan ve uygulamakta olduğumuz ikinci beş yıllık plan dönemlerinde üstteki formüle rağmen zaman zaman paylaşım, zaman zaman da kalkınmayı öncelikle politikalara tanık olunmuştur.

Yatırılabilir fonların denge sağlamak yönünden ücret ve sosyal harcamalar şeklinde tüketilmesi kalkınmaya olumsuz etkilerde bulunmakta, aksi tutum ise dengeyi sağlamasını ertelemektedir.

Yeni bir gelir paylaşımına kalkınma safhasında girilmesi, Keynes ve bazı müellifler göre ekonomiye bir hareketlilik getirmektedir. Amerikalı iktisatçı K. Baulding ise kalkınmayı olgunlaştırmadan az gelirliilere gelir transferi yapmak, kısa dönemde az gelirliilere ek satın alma gücü kazandıracak, ancak uzun dönemde tasarruf, yarım temayülleri ile emeğin verimliliği ve yaratıcılık temayülü düşürmesi ve iç mallar zararına ithal mallarına olan talebi artırması nedeniyle kalkınmanın yavaşlaması

na sebep olacaktır. Bu ise enflasyon sonucu az gelirlilerin daha düşük bir gelir düzeyine inmeleri sonucunu yaratacaktır.

Anlaşılabileceği üzere toplumsal denge gibi kamu vicdanının rahatsız eden bir konuda bilimsel gerçekler oldukça katı gözükmektedir. Büyüyen pastanın daha uygun paylaşımı ekonomik zorunluklara daha yatkın düşmekte, kalkınmayla beraber izlenen politikaların zenginleri daha zengin etmekte çok fakir kitlelere dönük olması gerekmektedir.

d) DENGESİZLİĞE ETKEN OLARAK HAKİM NOKTALAR :

Özellikle sosyalist ekonomiler dışında görülen bir takım hakim merkezler ekonomik denge üzerinde etkendirler. Ekonomik denge normal olarak aşırı zenginliklerin fakir tabakalar lehine yumuşatılmasını sağlayan bir sosyal adalet politikanın sonucudur. Bu böyle olunca elinde hakimiyeti tutan güçlerin yeni paylaşım politikasına karşı olan tutamları her zaman büyük önem taşır. Belli başlı dört grupta toplanan hakim merkezler şunlardır:

«Hakim kişiler, hakim aileler, hakim merkezler ve siyasî ve ekonomik hakimiyetlerin karşılıklı sırtı bağları.»

Türkiye'de denge politikalarının şu veya bu oranda hakim merkezlerin kalmış olduğu ve bundan sonra da devam edeceği inkâr olunamaz. Bu merkezlerin denge yönünden etkileri iki yönde kendini hissettirir.

a — İlerici ve etken tesir,

b — Gerici ve bağlayıcı tesir.

Atatürk'ün ilerici ve itici bir etken kişi olarak Türkiye'nin bütün hayatına yaptığı olumlu etkiler yanında belirli bir gelişmenin karşısında yer alan tutucu merkezlerin ülkemizde yarattıkları sorunlar, söz konusu merkezlerin etkilerine örnek olarak gösterilebilir. Türkiye'nin kaderi bir yerde Türkiye'ye hakim olan ilerici ve gerici hakim merkezlerin mücadelesine göre biçimlenecektir.

e) DENGESİZLİĞE ETKEN OLARAK İSTIKRARSIZLIK VE İZLENEN SOSYAL VE EKONOMİK POLİTİKALAR :

Türkiye'nin bugünkü sosyo-ekonomik dengesizliğinde izlenen sosyal ve ekonomik politikalar ile bazı tutarsız politikaların ülkemizde yarattığı siyasal ve ekonomik istikrarsızlığın da büyük etkisi olmuştur.

Dengeye etken olan belli başlı politikalarla, kamu harcaması ve gelir politikası, kredi, ücret,

sanayileşme, tarım ve eğitim politikalar ile alt yapının yarattığı sorunları çözecek reformları konusunda sürdürülmesi gereken politikalar ve genel olarak sosyal güvenlik politikaları sayılabilir. Bu politikalara dış kaynaklara bağıllık ve yabancı sermaye politikasını da dahil etmek gerekir.

Kamu yatırım harcamaları her dönemde toplam yatırım harcamalarının % 5 den yukarı bir bölümünü kapsamaması nedeniyle alt yapı tesisleri ve üretken yatırımların yurt çapındaki dağılımında yani bölgesel denge üzerinde büyük etken olmuştur. Ayrıca yatırım harcamalarının niteliği, sektörlerin gelişmesinde ve kalkınmamızda en önemli kaynaktır. Alt yapı tesisleri yönünden zengin bölgeler, diğer bölgelere göre hızlı gelişme göstermiş ve ortaya gelişme oranı yönünden farklı bölgeler çıkmıştır. Bölge gelişmesi doğrudan doğruya bölge nüfusunun gelirini de etkilemiştir.

Kamu harcamalarının zaman zaman özel kişilere çıkar sağlamak amacıyla yöneldiği günümüze kadar süregelen iddialar arasındadır. Devlet sırtından kişi zengin etme şeklinde ifade olunan bu tip politikaların ekonomik denge üzerindeki olumsuz etkisi açıktır.

Kamu cari harcamaları da özel-

likle Devletten maaş alanların gelir paylaşımındaki payını belirleyen tek unsurdur.

Denge üzerindeki Devlet harcamalarının etkenliği devlet gelirlerini sağlamada izlenen politikalarla kesinlik kazanır. Devlet harcamalarının en önemli kaynağı olan vergilere ilişkin politikalar, denge üzerinde büyük role sahiptir. Zira mükellefin ödeme gücünü hedef alan vasıtasız vergiler tüketimi hedef alan vasıtalı vergilere göre çok adil vergilerdir. Devletin gelir kompozisyonu izlenen politikaların dengeye yararlı veya yararsız olduğunu belli edecek güce sahiptir. Buna ilâve olarak vergi kaçakçılığının yüksek oranlarda olması, dengesizlikte etkili olmaktadır.

Ücret politikası çalışan sınıfın gelir dağılımındaki payı ile ilgilidir. Zamanımıza kadar sürdürülen düşük ücret politikası hem işçi sınıfının gelirden az pay almasına neden olmuş hem de işverenlerin verimli teknolojiler ve rasyonel tedbirler uygulamak alışkanlığından uzak tutmuştur. Emeği istismar ederek yüksek kâr sağlamak alışkanlığı bu çevrelerde alınması gereken sosyal adalet tedbirlerine karşı olumsuz tutumlara segep olmaktadır.

Ücret politikası çalışan sınıfın gelir dağılımındaki payı ile il-

gilidir. Zamanımıza kadar sürdürülen düşük ücret politikası hem işçi sınıfının gelirden az pay almasına neden olmuş hem de işverenlerin verimli teknolojiler ve rasyonel tedbirler uygulamak alışkanlığından uzak tutmuştur. Emeği istismar ederek yüksek kâr sağlamak alışkanlığı bu çevrelerde alınması gereken sosyal adalet tedbirlerine karşı olumsuz tutumlara sebep olmaktadır.

Kredi politikası üreticiden çok aracı sınıfın gelişmesine ve bazı haksız kazançların sağlanmasına neden olmuştur. Ayrıca banka sistemindeki aksaklıklar itici sektör olarak geliştirilmesi gereken sanayi sektörü yerine ulusal gelire katkısı çok az olan ticaret sektörünü geliştirmiştir. Öyleki tarımdaki 100 TL. lık verime karşılık ticaret sektöründeki 780 TL lık verim sektörler arasındaki dengeyi alt üst etmiştir.

Politikalar konusunda olumlu gelişmelere bundan sonraki bölümde değineceğimizden bu bölümde ele aldığımız politikaların dengesizlik üzerindeki etkenliklerini açıklamaya çalıştık.

Ülkemizin sosyal ve ekonomik denge yönünden aktüel durum ve sorunlarını tamamlarken son olarak bir konuya da değinmek zorunluluğunu duymaktayız. Türkiye'nin

Atatürk tarafından gösterilmiş çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmak çabasına aykırı düşen siyasal ve toplumsal istikrarsızlığa özellikle işaret etmek gerekir. Siyasal ve ekonomik istikrarsızlık kalkınma ve toplumsal denge hedeflerine ulaştığımızda önemli engellerdir. Birincisiyle sun'î bunalımlar yaratılmakta ve kalkınma hızı yavaşlamaktadır. Ekonomik istikrarsızlık ile de toplumsal denge önemli zararlar görmekte, toplumsal sınıflar arasında haksız transferler olmaktadır. Bundan da en büyük zararı gene dengeye en muhtaç olan sosyal gruplar görmektedir.

Siyasal ve ekonomik istikrar ihtiyacının artması, toplumsal hedeflerden sapmalara neden olmak yanında istikrarsızlığın er geç yeni bir istikrar formülünü oluşturacağını önceden bilmekte fayda vardır.

Konuyu sonuçlandırmak yönünden ülkemizin sosyal ve ekonomik denge dediğimiz toplumsal barışın sağlandığı insancıl ve çağdaş düzeye ulaşmasındaki mevcut umut ve kaynakların neler olduğunu Anayasamızın çizdiği sınırlar içerisinde inceleyeceğiz. Sorunu bir rejim münakaşası halinde ele almamak önceden çizdiğimiz çerçeveye uygun düşmektedir. Geri kalmışlıktan kurtulmak, en kesin çözüm olmakla beraber bu aşama-

ya varıncaya kadar sosyo-ekonomik denge yönünden mevcut kaynak ve umutlarımıza kısaca değineceğiz.

D — DENGESAPLAMADA UMUTLAR VE KAYNAKLAR

Dengenin, geri kalmışlıktan kurtulmak ve kalkınmanın başarısı ile olan yakın ilişkisini sık sık belirtmiş bulunuyoruz. Ekonomileri kısa dönemde kaldırmak ve dengeyi sağlamak yönünden bazı kestirme yöntem önerileri vardır. Merkezi Plan ekonomisi ve kaynak israfına engel olmada etkili disiplinli diğer yollar bu önerileri başlıcalarıdır. Sistemlerin yaklaşma döneminde ve geçirilen önemli tecrübe ve aşamalardan sonra kestirme yolların özellikle demokratik usullerin dışında gelmek olanaklarını araştıran yöntemlerin üzerinde durmayı yararlı bulmaktayız. Biz, Anayasamızda ifadesini bulan Lâik, demokratik ve milli Cumhuriyet ilkelerine sadık bir yöntem içerisinde gerek geri kalmışlıktan kurtulmak ve gerekse toplumsal denge sağlamak yönünden toplum olarak elde tuttuğumuz umut ve kaynaklar üzerinde duracağız. Bizi bu yolda düşünmeye yönelten en büyük etken şüphesiz Anayasamızın ve sınırların çizdiği siyasal rejimin ve özellikle Ülkemiz ve kalkınmamız yararına olan devrimci yön-

temlerin uygulanmasına olanaklı niteliğidir. Bunun içindir ki, Anayasamızı ve öngördüğü düzeni gerek kalkınmada gerekse toplumsal dengeyi sağlamada sahip olduğumuz en büyük kaynak olarak kabul etmekteyiz.

1 — Kalkınmayı ve Dengeyi sağlama mada Etken Bir Kaynak Olarak Anayasamız.

1960 Devriminden sonra teşkil olunan Kurucu Meclis, Türkiye'mizin karşı karşıya bulunduğu tüm sorunları, çağdaş gelişmeleri ve çağdaş Anayasaları iyice değerlendirmek ileri temel haklara yer veren, toplumsal kalkınma ve denge için tutarlı bir döküman olarak 1961 Anayasamız hazırlanmış ve halkın onaylaması ile yürürlüğe girmiştir. Anayasamız yürütme ve yasama yetkileri arasında denge fikrinden hareket etmiş ve yargı hakkını siyasal denetimden kurtarmıştır. Ayrıca Türk Devletini hakim sınıf ve zümrelerin yararlarını koruyan bir devlet olmaktan çıkartıp güçlüler karşısında ekonomik yönden güçsüz olanları korumayı hedef alan sosyal devlet olarak tanımlamıştır. Yasama ve yürütme yetkilerinin Anayasa ve kanunlar dışına taşması na engel olmak için Anayasa Mahkemesi, Danıştay ve Sayıştay gibi bağımsız Anayasal kuruluşlar öngörülmüş ve çift meclis usulü ka-

bul edilmiştir. Özerk üniversite, özerk radyo, Yüksek Hakimler Kurulu, Hür basın ve hür sendikacılık yeni düzenin nitelikleri ve sorumluluğunu taşıyan kurumlar olarak siyasal hayatımıza sokulmuşlardır.

Şimdi Anayasamızın, özellikle sosyal devlet anlayışını yansıtan önemli maddelerini biraz yakından inceleyelim.

Temel hakların niteliği ve korunması başlığını taşıyan 10 uncu madde sosyal devlet anlayışının en güzel ifadesidir. Bu maddeye göre Türk devleti «Kişi devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Devlet, kişinin temel hak ve hürriyetlerini, fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasi, iktisadi ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamakla» görevlendirilmiştir. Sosyal ve ileri devlet tanımı yönünden insana büyük heyecan veren bu madde Devletimizi, temel hakların ve hürriyetlerin ferdin huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleri ile bağdaşmayacak her türlü siyasi, iktisadi ve sosyal engelden kurtarmakla görevlendirmiş ve insanın maddi ve manevi varlığını geliştirecek tüm koşulları sağlamakla yükümlü tutmuştur. Bu madde ile fia-

desini bulan Türk Devleti, en ileri ve insanlı hedeflere dönük olması niteliğini kazanmıştır. Bu hedeflerin içerisinde her türlü toplumsal amaçlı çabaya yer bulmak olanağı vardır. Bunun içindir ki en büyük kaynak olarak biz anayasamızı görmekte ve Amaçlarımıza ulaşmak için başka yöntemler aramak yerine Anayasamıza uygun politikaların izlenmesini salık vermekteyiz.

Anayasamız mülkiyet sorununu toplumsal dengeyi ve milli üretim etkileyen bir konu olarak değerlendirmiş ve kamu yararının gerektirdiği hallerde mülkiyet hakkının kullanılmasını sınırlayacak olanakları öngörmüş bulunmaktadır. Tarım sektöründeki mülkiyet sorununu çözümlenmesi gereken bir sorun olarak kabul etmiş ve tarımdaki mülkiyetin bir reformla yeniden düzenlenmesini önermiştir. 37 ve 38 inci maddeler kamulaştırmanın koşulları ile beraber mülkiyet hakkının gerektiğinde sınırlanabileceğini düzenleyen maddeler olarak büyük önem taşırlar.

İktisadi ve sosyal hayatın düzeni başlığını taşıyan 41 inci madde ise sosyal ve ekonomik hayatın nasıl düzenleneceğini öngörmüştür.

«İktisadi ve sosyal hayat, adalete, tam çalışma esasına ve herkes için insanlık haysiyetine yara-

şır bir yaşayış seviyesi sağlanma-
sı amacına göre düzenlenir.

İktisadi, kültür ve sosyal kal-
kınmanın demokratik yollardan ve
kalkınma planları ile yapılması
Devletin görevidir.» diyen Anaya-
samız, kalkınmanın demokratik yol-
lardan ve plânlı bir şekilde yapıl-
ması gereğini ve demokratik olan
her yöntemin plânlarla uygulanabi-
leceğini ifade etmiş olmaktadır.
Gerçek kalkınmanın da herkese in-
san onuruna yaraşır bir hayat düze-
yi sağlamayı hedef alan sosyal ada-
letin tahakkuku ile başarılabilice-
ğini peşinen kabul etmiştir.

Anayasamız ayrıca 45 inci
maddesi ile ücretlerde adalet sağ-
lanmasını 46 inci maddesi ile sen-
dika kurmak hakkını, 47 inci mad-
desi ile toplu sözleşme ve grev
hakkını, 48 inci maddesi ile «Her-
kes Sosyal Güvenlik hakkına sahip-
tir. Bu hakkı sağlamak için Devlet
Sosyal Sigortalar ve Sosyal Yardım
teşkilâtı kurmakla yükümlüdür.»
diyerek sosyal adaletten yana bir
düzenin gereği olan sosyal güven-
lik hakkını öngörmüştür.

Bu kısa açıklamalarımız, sos-
yal ve ekonomik dengenin sağlan-
masında Anayasamızı başlıca kay-
nak olarak gören görüşlerin isabet-
liliğini göstermeye yeter nitelikte-
dir. Anayasamız var olduğu ve sa-
hip olduğumuz hür tartışma düze-

yinin devam ettiği sürece aşırılık-
ların giderilmesi ve toplumsal ba-
rış ve dengenin sağlanması mu-
hakkaktır. Anayasaya göre devleti
yönetmek zorunda olan siyasal ik-
tidarlarla Anayasal düzeni tama-
men yerine getirmeye ve bu yolda
gerekli tüm tedbirleri almaya mec-
burdurlar. Bu sonucu almamızda
etkili olacak dengeden yana geliş-
meler için de en büyük kaynak ge-
ne Anayasamızdır.

2 — Sosyal ve Ekonomik Dengece Etken Olan Plânlama Çalışmaları ve Ekonomik Politikalarda Sosyal Refah ve Güven- lik Yönünden Kaydedilen Gelişmeler

Geri kalmış ülkelerin kalkın-
maları için öne sürülen Batı Mode-
li Kalkınma yöntemi ile Doğu Tipi
kalkınma modellerinden ayrı olarak
milli yapıya en uygun tekniklerin
kullanıldığı ve en yararlı tercihle-
rin yapıldığı Plânlarla Kalkınma
Yöntemi büyük taraftar toplamak-
tadır.

Türkiyenin kalkınma çabaların-
da 1931 yılında devletçi uygulama-
nın aracı olarak hazırlanıp uygula-
nan ve başarılı sonuçlar alınan ilk
sanayi programları ile başlayan
plânlama çalışmaları 1961 Anaya-
samız ile zorunlu bir yöntem ola-
rak ekonomik hayatımıza girmiştir.

Gene Anayasamız bu amaçla Devlet Plânlama Teşkilâtının kurulmasını ön görmüştür. 1963 yılından bu yana 5 yıllık plânlara ve yıllık programların hazırlanmasında izlenen yol, uygulamada disiplin sağlandığı sürece kalkınmamızın başarılmasında ve denge sağlamada etkili olmuştur. Plânlamızın hazırlanmasında, seçilen alternatif ve modellerin isabetliliği her zaman münakaşa edilebilir. Son yıllarda Devlet Plânlama Teşkilâtına yöneltilen tenkitler, plândan beklenen yararlar konusundaki umutlarımızı kırmamalıdır. Daha tutarlı plân hazırlık çalışmaları ve disiplinli bir uygulama plândan beklenen yararları artırmaya yetecektir. Plânlı Ekonomi içerisinde bu güne değin izlenen sosyal, ekonomik ve mali politikardan bir çoğunun yararlılığını kabul etmek gerekir.

Kısıtlı olmakla beraber sosyal güvenlik harcamalarında artmalar; sosyal sigortalılar sayısındaki artışlar, sosyal hizmetlerdeki gelişmeler; hekimliğin sosyalizasyonu, eğitim yatırımlarının ağırlığı ve bütün sektörlerde asgari ücretlerin tesbiti yararlı saydığımız sosyal politikalarlardır.

Alt yapı yatırımlarına verilen önem yanında sanayiinin itici sektör olarak seçilmesi ve sanayileşme çabalarına hız verilmesi isabetli politikalarlardır.

Geçtiğimiz yıl çıkartılan Devlet memurları Kanunu ve finansman Kanunlarının bir kısmının sosyal ve ekonomik denge ve kalkınmada bazı koşullarla yararlı olacağı muhakkaktır. Devlet memurları Kanunu ile milli gelirimizin yüzde onuna yakın bir bölümünün bürokrat zümreye transferi, yatırımlar için diğer kaynaklar harekete geçirilmesi ve çok şikayet konusu olan yarılarının düzeltilmesi halinde çok önemli etkiler yaratacak bir karardır.

Yatırım faaliyetlerinin bu kanunla azalmaması mutlaka yeni kaynaklar yaratılmasına bağlıdır. Bu da bir ölçüde dış kaynaklara olan ihtiyacı arttıracaktır. Kaynak sağlanmaması halinde yatırımlarla beraber kalkınma hızında bir düşme tehlikesi memurlara kazandırılmış olanakların, enflasyon yolu ile ellerinden çıkması sonucunu doğuracaktır.

Sosyal Sigartoların yaygınlaştırılması hazırlıkları ve işsizlik sigortası kurulması görüşleri umutları artıran noktalardır.

Bugünkü siyasal iktidarın, niteliğine rağmen aldığı tedbirlerin bazıları, Türkiyedeki gelişmelerin zorunlu sonuçları olarak gerçekten ilgi çekicidir. Doğuya giden yatırımların teşviki için alınan tedbirlerin Devletin öncülüğü ile uygula-

ma alanına dönmesi halinde bölgesel denge yönünden yararlı olacaktır.

Gelişmeleri daha etken kılabilecek alt yapı reformlarını yapmaktaki yavaş tutumun terkedilmesi, vergilemede varlıklı mükelleflere ve lüks tüketime dönmek yanında, kaçakçılığa engel olacak tedbirlerin alınması, dış ticareti yeniden düzenlemek, kredi kurumlarının işleyişini yararlı hale getirmek; özet olarak yapısal ve kurumsal alanda mevcut engelleri kaldırmak hedeflere ulaşmamızda birer zorunluluk olarak kabul edilmek gerekir.

3 — Denge Sağlamada Etken Olarak Hür Sendikacılık ve Toplumsal Bilinçlenme

Biz, toplumsal bilinçlenmeden kısaca, iç ve dış ilişkilerimizde etken unsurların baskı grupları ve kamu oyunca tutarlı bir şekilde değerlendirilmesini ve demokrasinin bir aldatmaca olmayıp toplumsal denge ve kalkınmanın başarılmasında etkili bir araç olduğunun idare eden ve edilenlerce bilinmesini anlıyoruz. Bu gün işçisi, köylüsü, öğrencisi sanayici ve iş verenlerce tam bir bilinçlenme süresi içerisinde olduğumuz muhakkaktır.

Bilinçlenme devam ettiği sürece, kişisel çıkar kaygıları yerlerini toplumsal yararların savunul-

masına terkedecektir. Bugün ülkemizde, siyasal iktidarın kararlarını kendi fikir ve yararlarına uygun kılmak yönünden baskı gurupları git-tikçe güç kazanmaktadırlar. Bilinç-lenmeye uygun anayasal ortamın devam etmesi, bir çok çetin soru-numuzun çözüme ulaştırılmasında gerçekten büyük önem taşımaktadır. Türkiyenin sosyal gelişmesi ergeç geri kalmışlık sorunumuzu çözecek bir tempoya ulaşmıştır. Ancak, sosyal gelişmeyi saptırmak isteyen maksatlı tertiplere meydan vermemek gereklidir. Bu bakımdan biz baskı guruplarının anayasa ve kanunlara uygun eylemlerini kalkınma ve denge yönünden yararlı; mala, cana ve özellikle ülkemizde istikrarsızlık ve anarşi yaratmaya dönük ideolojik baskı guruplarının eylemlerini milli hedef teyiz. Sosyal gelişmemiz içerisinde ve yararlarımız için zararlı görmek-hür sendikacılıkla beraber anlamlı bir hale gelmiştir.

Türkiye'de hür sendikacılık, 1961 Anayasamızın öngördüğü 46 ve 47 inci maddeleri uyarınca çıkartılan 274 ve 275 sayılı kanunlarla büyük gelişme göstermiştir. Hür sendikacılık bir yandan işçilerin geleneksel haklarını koruma ve geliştirmek yolunda etkili olurken bir yandan da temel sorunlarımızın çözümünde önemli bir güç olarak ortaya çıkmaktadır.

Türk sendikacılığının tüm sorunlarına rağmen eylemlerini yararlı bir biçimde sürdüreceği; gerek kalkınmaya ve gerekse demokrasinin sosyal özüne doğru gelişmesinde etkili olacağı kanısı Demokratik düzen içerisinde dengeli ve hızlı bir kalkınma olabileceği inancını takviye etmektedir.

Bu bölümde birer etken olarak ele aldığımız konulardan bir kısmını ileriki bölümlerde biraz daha yakından ele almak dileğindedir.

3 — Ve Nihayet Düzeye Ulaşmada ve Denge Sağlamada En Büyük Kaynak Olarak Atatürk İlkeleri ve Yöntem olarak Atatürkçü Ekonomi Politika

Devrimleri, ilkeleri ve çağdaş bir ulus olmamız için tüm önerileri ile Atatürk, ulus olarak her güçlüğü yenmede ve her türlü başarıya ulaşmada diğer ülkelere göre sahip olduğumuz en büyük ulusal güç kaynağımızdır.

İlkelerinin başlıcaları olan Cumhuriyetçilik, devrimcilik, milliyetçilik, halkçılık, laiklik ve devletçilik bir bütün olarak toplumsal

sorunları çözümlemeye ve çağdaş bir ülke olmak çabasında en tutarlı yolu belirliyecek bir nitelik taşımaktadır.

Devrimlerine ve ilkelerine bağlılık ülkemizi dünya ülkeleri arasında onurlu bir düzeye çıkartmaya ve ülkemizde toplumsal barışı sağlamaya ve özellikle iç ve dış sömürüyü yoketmeğe yetecektir.

Atatürkçülüğü dar ve sıkışık zamanlarımızda hatırladığımız bir görüş olmaktan ve özellikle çirkin amaçlarımıza alet etmekten kurtararak, memleketimiz için eşsiz bir hareket kaynağı, düşünce sistemi ve dünya görüşü olmak niteliğine kavuşturmak zorundayız. Atatürk üzerinde yapılan spekülasyonların, onun milletimizi ulusal hedefler etrafında bilinçlendirmede ve toplamaktaki büyük etkenliğini yıkmak isteyen tedbirler olduğuna inanarak sahip çıkmak tek çıkar yolumuzdur. Atatürk ilkeleri arasında önemli yeri olan güçlü devlet espirisine uygun bir ekonomi politikasının var olacağına inanıyoruz.

(Devamı Gelecek Sayıda)

Hükûmet Programının Ekonomik ilkeleri

Faruk ÇEHRELİ

Nisan ayının özelliği hiç şüphesiz yokki anarşik olayların giderilmesi için hükümetçe girişilen gayretlerdir.

8 nisan 1971 tarih, 13903 sayılı resmi gazetede yayınlanan hükümet programında ilk hedef olarak devlet düzeni ele alınmış huzur ve sükünü temin için gerekli tedbirlere yer verilmiştir. İktisadi kalkınmanın ilk şartının huzur, sükün ve istikrar olduğu düşünülürse hükümetimizin bu tutumunu yerinde

olumlu hatta zarururi olarak kabul ediyoruz.

Hükümet programında ana ilkeler olarak: idari ve ekonomik yapının modernleştirilmesini, sosyal adaletin gerçekleştirilmesini ele almış ve bu reformların Atatürk ilkelerinin ve devrimlerinin ışığı altında yapılacağını bildirmiştir.

Bu ana ilkelere dayanılarak programda öncelikle ele alınan ekonomik işleri şöyle sıralayabiliriz.

1 — Ekonomik ve siyasal ba-

ğimsızlık içinde kalkınma olanaklarının hızla hazırlanması.

2 — Devlet kesiminin etkin bir şekilde çalışır hale getirilmesi.

3 — Özel kesimin toplum yararına uygun bir çalışma düzeni, güvenlik ve kararlılık içinde kalkınmaya katkıda bulunması.

4 — Gelir dağılımını düzeltecek vergi, bütçe, kredi ve başkaca tedbirlerin alınması,

5 — Kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirlerin alınması.

Hükûmetin ekonomik alanda yapacağı reformun stratejisi olarak; öncelikle ilk altı ay içinde ele alınacak konular ilk aşama olarak görülmekte daha sonra üçüncü beş yıllık plân üzerine eğilinerek reformların tahakkuk ettirilmesi düşünülmektedir. Ön plânda yapılması gereken ekonomik reformlar şöyle sıralanmaktadır :

1 — Toprak reformu

2 — Mali reformlar

3 — Devlet sektörünün yeniden düzenlenmesi

4 — Enerji ve tabii kaynaklarla ilgili reformlar.

Toprak reformu tarım reformu ile birlikte ele alınmakta, başbakanlıkta kurulacak toprak reformu örgütü konu üzerine eğilen kurul olacak aynı zamanda başka ülkelerde yapılan toprak reformlarından da faydalanılacağı belirtilmektedir.

1 — İlk tedbir olarak, «Türkiyede herhangi bir ailenin, bölgele-re ve toprağın cinsine göre tesbit edilecek bir büyüklükten fazla toprağa sahip olmasını engelleyecek (Toprak Reformu Ön Tedbirler Kanunu) Büyük Millet Meclisine sunulacaktır.

2 — Tarımda üretimin modernleştirilmesi, prodüktivitenin artırılması konusunda, tarımla ilgili devlet örgütünün görevlerinin koordine edilmesi için tedbirler alınacak. Tarımda kredi ve fiyat politikasındaki çelişmeler ortadan kaldırılacak.

3 — Tarım reformunun ilk araçlarından biri olan tarım vergisi ayrıca ele alınacak.

4 — Kadastro çalışmaları hızlandırılarak toprak reformu çalışmaları ile koordine edilecektir.

Mali reformlar olarak öncelikle vergi konusu ele alınmakta, yapılacak işler aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır :

1 — Vergi Usul Kanununun da gerekli değişiklikler yapılarak vergi anlaşmazlıklarında çabuk sonuç almanın temini sağlanacaktır.

2 — Gelir vergisi sistemindeki noksanlıklar tamamlanarak bu verginin veraset ve intikal vergisi ile organik bağının kurulması sağlanacak bu sayede servet bildiriminin etkin bir şekilde işletilmesi temin edilecektir.

3 — Servet vergisi niteliğindeki vergiler düzeltilerek vergi kaçakçılığın önlenmesine çalışılacaktır.

4 — Tarım gelirleri, asgari geçim indirimleri öngörülerek, vergilendirilecek. Arazi veya islâh edilmiş tarım ürünleri vergisinden uygulama bakımından uygun olan incelenerek karara bağlanacak.

5 — Tasarruf bonolarının vergi halinde dönüştürülmesi sağlanacak. İşçi ve memurların bugünkü muaflik sınırlarının artırılması olanakları üzerinde durulacak; bu konuda evvelce devlet tarafından verilmiş taahhüdlere bağlı kalınacak.

6 — Bütün vergi sistemi sosyal adalet ve vergi gelirlerini artırma ilkelerinin ışığı altında tekrar gözden geçirilerek gerekli düzeltmeler yapılarak gelir dağılımındaki büyük eşitsizlikler ortadan kaldırılabilecektir.

7 — Devlet memurları kanununun bünyesinden doğan veya uygulama sırasında meydana çıkan aksaklık ve huzursuzluğun giderilmesi için gerekli tedbirler ele alınacak.

8 — Emeklilik dul ve yetimlerin sosyal şartlarının geliştirilmesi ele alınacak. Bu konuda personel rejimine paralel değişiklikler yapılacaktır.

9 — Bankacılık ve sigorta sahasında varlığını geniş çapta hissedilen bozukluğun giderilmesine ve dünyada meydana gelen gelişme uygun bir çalışma yapılacağı görülmektedir. Bu konuda.

a — Bankaların ve Sigortaların Özkaynaklarının takviyesi düşünülmekte.

b — Birleşmeler teşvik edilmekte.

c — Hizmetlerin modernleştirilmesi öngörülmekte,

d — Maliyetlerin ucuzlatılması istenmektedir.

10 — Sosyal güvenliğin daha geniş kütünelere yönelmesi için planlar hazırlanacak.

11 — Devlet sektöründe lüks ve israfa kaçan harcamalar kesinlikle önleneyecek.

12 — Hızlı bir şekilde sanayileşme imkânları araştırılacak özellikle yurdun gelişmeye muhtaç bölgelerinde sanayi tesisleri kurulacak ve kurulmasına ön ayak olacaktır.

cak.

13 — Gelişmeye muhtaç bölgeler arasında bulunan, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da kombinalar gibi hayvan ürünlerinin değerlendirilmesine ilişkin sınıî kanun projelerinin gerçekleşmesine öncelik verilecek.

14 — Yabancı sermayenin yurda girme imkânları memleket yararına olma bakımından yeni esaslara bağlanmaktadır. Ancak aşağıdaki şartları haiz olması halinde yabancı sermayenin yurda girmesine müsaade edilecek:

a — Başka yollarla sağlanamayan üstün teknoloji niteliğini taşıması,

b — Yurt içinde finanse edilemeyen üstün teknoloji getirmesi,

c — Kurulacak kapasitenin ortak pazarla rekabet edecek seviyede bulunması ve ihracata dönük olması,

d — Çoğunluk paylarının Türk'lere ait olması.

Devlet kesiminin yeniden düzenlenmesi:

Devlet sektörünün bütün gayretlere rağmen ekonomi ilkelerinden hiçbirinde yeterli olmadığı bir gerçektir. Bütün gayretlere rağmen gerekli tedbirlerde bugüne kadar alınamamış veya yapılması düşü-

nülen revizyonlar türlü nedenlerle tatbik sahasına konamamıştır. Hükümet programında bu alanda yapılacak refom tedbirleri şöyle sıralanmaktadır:

1 — En kısa zamanda yargı, politika, idare, askerlik ve üniversitede üstün başarılı ve tecrübeli kişilerden, yüksek düzeyde bir danışma kurulu kurularak, Devlet kesiminin yeniden düzenlenmesinin ve genel yönü ve stratejisinin tesbiti başbakan tarafından istenecek ve bu kuruldan bir ön rapor alınacak.

2 — Bakanlıkların kuruluş kanunları günün icablarına uygun bir şekilde hazırlanacak.

3 — Kamu iktisadî teşekküllerinin siyasî baskıdan uzak, ekonomik ilkelere yer vererek, kârlılık ve verimlilik prensiblerine uygun çalışmaları sağlanacak. Ekonomik ve malî denetimlerinin etkim bir şekilde temini kesinlikle yapılacaktır.

4 — İktisadî devlet teşekküllerinin ve ortaklıklarının reorganizasyonu hususunda yapılan çalışmalar değerlendirilecek ve varılan kararlar uygulanacak.

5 — Aynı ve ilgili konularda çalışan iktisadî devlet teşekküllerinin holdingler halinde toplanması üzerinde durulacaktır.

6 — Devlet yatırım bankasının gerçek bir yatırım bankası haline getirilmesi için çalışılacak.

7 — Dış ticaret, döviz, gümrük himayesi ve başkaca dış ekonomik ilişkiler konusundaki politikalarda yakın bir işbirliği sağlanacak.

8 — Dış ticaret konusunda reform hazırlıklarını yapmak üzere Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı kurulmuştur.

a — Dış ekonomik işlerin yürütülmesi için bugün mevcut olan birimler bu bakanlığa bağlanacak.

b — Dış ticaret konusunda Devlet Kuruluşları dışındaki kuruluşlara devredilmiş görevler ve yetkiler geri alınacaktır.

9 — Devlet eliyle ihracat ve ithalât yapan ülkelerin ihracat ve ithalât işlerinde muhatapları prensib olarak Dış Ekonomik İlişkiler Bakanlığı olacaktır. Bu yolla ihracatçılar arasındaki tutarsız rekabet önlenecektir.

Enerji ve tabii kaynaklar alanında yapılacak reformlar.

Enerji politikası öncelikle öz kaynaklarımıza dayanacaktır. Uzun vadeli bir plan ve program hazırlanarak enerji sorununun içinde bulunduğu dağınıklık giderilecektir.

1 — Petrol konusunda aşağıda

görülen tedbirler ön görülmektedir:

a — Petrol kaynaklarının arama ve işletmesinde ihtisaslaşmış devlet kuruluşlarına öncelik verilecek ve Anayasaya uygun yeni bir politika uygulanacaktır.

b — Petrolden alınan devlet payı ve diğer vergiler dünyada uygulanan düzeye ulaştırılacaktır.

c — İthal malı petrolde en uygun fiyatı temin için sınırlayıcı hükümlerin kaldırılması temin edilecektir.

d — Petrol Ofisi Türk Petroleri Anonim Ortaklığına bağlanacak.

c — Ana depo ve satış işleri devletleştirilecek ve bu yeni ulusal örgüt ile yapılacak.

d — Yakıt kullanılmasında ulusal çıkarlarımıza en uygun plân ve program hazırlanacak.

2 — Linyit konusunda alınacak tedbirler:

a — Linyit üretim ve dağıtımı devlet eliyle yapılacaktır. Küçük linyit yatakları ise devlet eliyle yapılacak işletme projelerine göre madenci teşebbüsler eliyle işletilmesi sağlanacak.

3 — Maden aramaları; Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü ihtisas kuruluşlar haline getirilerek daha etkili kılınacak.

4 — Boraks gibi stratejik madenler, yurt ekonomisindeki önemi ne uygun olarak devletleştirilecek ve madenlerimiz dış etkilerden kurtarılacaktır.

Madenlerimizin kontrolü ihracatı yatırımların artırılması daha etkili hale getirilecektir.

5 — Belli başlı elektrik üreten teşekküller Türkiye Enerji Kurumuna bağlanacaktır.

6 — Elektrik İşleri Etüd İdaresi (EİEİ) nin statüsü kısa zamanda düzenlenerek ileride kurulacak Devlet Petrol Ofisinin çekirdeğini teşkil edecektir.

7 — Ormanlarımızın artırılmasına çalışılacak ormanlarımızın korunması, ileri ormancılık tekniği ile ormanlarımızın veriminin artırılması sağlanacak. Bu sahada millî sermaye ile orman ürünleri endüstrisi kurulacak ve tüketim fazlasının ihracı üzerinde önemle durulacak.

8 — Şehirleşme hareket ve çalışmaları bilimsel kurallara ve yerleşme merkezlerinin geleceği etkin biçimde düzenlenip uygulanacak. Bu konuda teknolojik ilerlemelerin hızıda göz önünde tutulacak.

9 — Kıyılarımız, tarihi ve turistik önem taşıyan devlet topraklarının elden çıkarılmaması ile ilgili

tedbirler üzerinde durulacak, özel mülkiyet konusu toprakların Anayasa gereğince kamu yararına kullanılması ile ilgili tedbirler alınacak.

Diğer Ekonomik Reformlar ve Tedbirler:

1 — Halka açık anonim şirketlerin kuruluş ve işleyişini düzenleyecek ve devletin etkin bir şekilde kontrolünü sağlayacak mevzuat hazırlanacak. Tahvil ve hisse senetlerinin halka arzı üzerinde aynı titizlikle durulacak. Sermaye piyasasının gelişmesinde ve düzenli bir şekilde işlemesinde yer alacak kuruluşlar teşvik edilecek.

2 — Çalışma hayatında huzuru sağlamak için gerekli tedbirler alınacak özellikle, İş Kanunu, Tarım İş Kanunu ve çıraklık kanun tasarıları üzerinde yapılan çalışmalar ikmâl edilerek Meclislere getirilecek.

3 — Sendikalar kanunu ile Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt kanunları birlikte ele alınarak, bu iki kanun arasındaki çelişmeler giderilecek. Hukukî tedbirler yolu ile ulusal ekonomiye zarar veren patlamalar önlenecek.

4 — İşçilerin teşebbüslere ortak olması prensibinin uygulanması konusu incelenecek.

5 — Ortak Pazar konusunda

23 Kasım 1970 tarihinde ilzalan belgelerin ve yürürlüğe girmeleri ile ilgili işlemlerin eleştiriye uğradığı beyan edilerek bu eleştirilerden haklı olanların inceleneceği ve kapsadıkları konuların uygulama sırasında anlaşmada öngörülen imkânlar çerçevesinde süratle iyileştirilmesine gidileceği ön görülmektedir.

6 — Yurdumuzda ağır sanayinin gelişmesine paralel olarak harp sanayiinin de geliştirilmesi-

ne gayret edilecek.

Seçim kaygusundan kurtulmuş memleket gerçeklerine «sırf ekonomik» yönden eğilmiş hükümetimizin muaffak olma şansı çok fazladır. Bütün millî kuruluşların bu fırsattan istifade ederek, bozulan ekonomi çarkını düzeltmekte hükümete yardımcı olmaları aynı zamanda millî bir görevdir.

Hükümet programını bütün vatandaşlara hitab eden millî ekonomik seferberlik olarak anlıyoruz.

Türkiye'de Spor yatırımları ve Akdeniz Oyunları

Server ŞENGÜN

Spor, Dünya'nın bir çok ülkelerinde geniş halk kitlelerini ekmeği ve suyu öneminde ilgilendiren, yaygın haliyle bazı ülkelerde bir endüstri halini alan asrımızın dev bir uğraşı sahasıdır. Ülkelerin eğitim ve gelişme gayretleri yanında birinci ölçüde bir propaganda ve tanıtma silâhı olan spor, Türkiyemiz'de de son yıllarda istisnaî bir gelişme kaydetmiş, sadece büyük şehirler değil, küçük köylere kadar sıcaklığını taşımış, büyüyen önemi dolayısıyla Kasım 1969 da bir bakanlığa bağlanarak gerçek değerini kabul ettirmiştir.

Bilhassa batılı ülkelerde hükümetlerin ciddi yakınlığını gören sportif konular, aynı zamanda büyük malî imkânlar isteyen ve bulan bir daldır. Memleketimizde de bilhassa spor-toto'nun kuruluşundan

sonra spor yatırımlarına gidilmeye başlanmış ve yurdun dört yanına el atılmıştır. Sporda gerçek bir ilerlemeye ulaşabilmek için her branşta geniş yatırımlar yapmak zaruret halini almıştır. Bunun ışığı altında beş yıllık plânlara konulan yatırımlar spor bakanlığının da kurulmasıyla daha bilinçli olmaya başlamış ve nüfusu beş binden yukarı yerleşme merkezleri alt yapı tesisleriyle süslenme imkânlarını bulmuş veya bulacaktır.

LÜKS TESİS YERİNE FAYDALI TESİSLER

Spor yatırımları yapılırken yetkililer iki görüş üzerinde düşünmüşler ve seyircili lüks yatırımlar mı, yoksa seyircisiz veya az seyircili gösterişsiz yatırımlarda mı bulunmalı diye tartışmışlardır. Neti-

cede seyircisiz yatırımlara gidilmesi uygun görülmüş ve plânlar o şekilde ayarlanmıştır. Buna göre çeşitli bölgelerde sadece spor yapmak, gençleri sporun birçok dalında eğitmek ve onlara bu imkânı sağlamak için küçük, küçük, az parayla bitirilebilecek antrenman veya maç sahaları ile salonları, tesisleri meydana getirilecektir. Böylece sayısı az, fakat maliyeti yüksek yatırımlara giderek, malî imkânları dar sahalarda bitirmemek öngörülmüştür.

Bu şüphesiz yerinde bir görüş olarak kabul edilebilir. Meselâ Bursa'da 15 milyon liraya çıkacak bir kapalı salon yapılmaktadır. Yıllardan beri inşaatı süregelmekte olan bu salonun lüks kısımlarına milyonlarca lira adeta boş yere serpiştirilmiştir. Şimdi ilgililer bu tip inşaatlardan kesinlikle kaçındıklarını ve semt tesislerine yöneldiklerini açıklamaktadırlar.

Ancak burada da bir hususun göz önünde tutulması gerekir kanaatindeyiz. Seyircisiz yatırımda bulunalım diye sadece antrenman saha ve salonlarıyla yetinilmesi bir takım sakıncaları beraberinde getirecektir. Çünkü spor sadece, bizzat sporu yapanların değil, seyircinin de, hattâ daha çok seyircinin eğitildiği, meşgul edildiği, kötü alışkanlıklardan kurtarıldığı bir vasıta. Kaldı ki psikolojik olarak sporcu, seyircisi olan sporu

yapmayı tercih etmektedir. Aynı zamanda seyirci gelir kaynağı teşkil edebileceğinden ayrıca da önemli faktör sayılmalıdır. Yine şunu da söylemek icap eder, spora ilgiyi çekmek, gençlere sporu yaptırabilmek ve dolayısıyla sporu geliştirmek için önce o sporu seyirciye götürmek, takdim etmek lâzımdır. Böylece seyirci sporu sevecek ve sonra da bizzat kendisi sporun içine girme arzusunu gösterecektir. Yoksa dört duvar arasında yürütmeye çalışılan sporun istediğimiz seviyeye çıkmasını beklemek hayâl olacaktır.

NİSBETLERİ TAYİN MESELESİ

Seyircili, seyircisiz yatırım oranlarını tesbit etmek de önemli olan bir başka yöndür. Spor Bakanlığı yetkilileri «Akdeniz oyunları için yapılan tesisler hariç tutulursa seyircisiz yatırımların oranı tüm yatırımlara nisbetle yüzde seksene çıkar» demekle belki haklı olarak övündüğünü sanmaktadır. Ancak Akdeniz oyunları için girişilen tesisler ne kadar zaruri ise, daha başka tesislerin de seyircili olarak yapılması o kadar zaruridir kanaatindeyim. Meselâ nüfusu dört milyona yaklaşan İstanbul'da ihtiyacı karşılayacak tesislere ulaşmak için şimdikininkin çok fazlasını yapmak gerekecektir. Basketbolundan, voleyboluna, güreşinden judosuna kadar her türlü kapalı salon sporları-

nın yapıldığı doğru dürüst tek tesis, Spor ve Sergi Sarayı'dır ve o da sporcu gençliğin değil, kârcı bir zihniyetle çalışan Belediye'nin emrindedir. İstanbul, Türk sporunun prestij ve başarısının en büyük ölçüde bağlı olduğu İstanbul sporu için hiçbir faaliyette bulunulmazken, tesisleri yurt sathına yayacağız diye, 500 seyircinin gideceği ve 15 sporcunun çalışacağı küçük kasabalarda kapalı salonlar yapmak, ne ekonomik ve ne de sportif görüşlere uygun düşer. Bu düşüncenin gereği olarak bir yandan seyircisiz yatırımlara girişirken, öte yandan da hiç değilse âcil ihtiyaçları karşılayacak yatırımlara başlamak doğru bir davranışın olumlu notunu alacaktır. Bütün mesele bu oranların en adil ve faydalı şekilde tesbit etmektir.

AKDENİZ OYUNLARI

Yazımızı bitirmeden önce bizim için başarıyla verilmesi şart olan bir imtihandan söz açmak istiyoruz. Bilindiği gibi Türkiye, ilk defa bu yılın sonlarında büyük bir organizasyonun sorumluluğunu taşıyacaktır. Akdeniz oyunları, bugüne kadar Türkiye'de yapılan en büyük organizasyon tesis işi olacaktır. Bu konuda büyük hassasiyet gösteren teşkilât mensuplarıyla kamu oyu aylardan beri hep «Acaba başarabilecekmiyiz, yetiştirebilecekmiyiz?» diye endişe duymakta

ve zihinlerini yormaktadır. Geçenlerde meydana gelen yangın sebebiyle bazı çevrelerde bu endişeler daha da büyümüş ve ümitsizliğe varan bir hâl almıştı. Fakat önceki hükümetin Spor ve Gençlik Bakanı İsmet Sezgin, bütçe müzakereleri sebebiyle yaptığı son konuşmada ferahlık yaratan şu açıklamada bulunmuştu: «Hiç kimsenin şüphesi olmasın, Akdeniz oyunları zamanında ve en iyi şekilde yapılacaktır. İnşaat normal müddeti içinde bitecek ve oyunlardan önce hizmete açılacaktır. Oyunlar için bütün hazırlıklar tamamlanmıştır, mesele bazılarını sayayım, olimpiyat köyünde kalacak yabancı misafirlere verilecek yemeklerin fişleri hazırlanmıştır, yabancı basın mensuplarının görevlerini yerine getirebilmesi için 25 adet PTT konuşma kanalı temin edilmiştir, merasim gününün programı dakikalarına kadar belli olmuştur, merasimde atılacak havaî fişekler ve uçurulacak 2000 güvercin hazırlanmıştır, herşey, herşey daha şimdiden bütün ayrıntılarıyla tamamdır. Akdeniz oyunları şimdiye kadar yapılanların en güzeli en mükemmeli olacaktır. Türkiye bu imtihandan yüz akıyla çıkacaktır..»

Ekonomik birçok problemleri halletme yarışında yeni bir devreye göre Türk ulusunun sporda da başarıya ulaşması en büyük dileğimizdir.

Türkiye'de Millî Gelir Hesapları ve bunun ekonomimize faydaları üzerine etüd

Salim SAYAR

Milli gelir belli bir devrede (genel olarak bir yıl) milli ekonomide mal ve hizmetlerin üretiminden hasıl olan faktör gelirlerinin toplam nakdi değeri olarak tarif edilebilir. Bir ekonomide iktisadi faaliyetler devri bir akım halindedir. Bu bakımdan Türkiye iktisadi faaliyetler devri bir akım halindedir. Bu bakımdan Türkiye iktisadi faaliyetlerin devri akımı seneden seneye büyük temevvüçler göstermektedir. Ekonomimizin

1 — Ziraat (Çiftçilik, Ormancılık, Balıkçılık)

2 — Sanayii (Madencilik, İmalat sanayi, Elektrik)

3 — İnşaat Sanayii

4 — Ticaret

5 — Ulaştırma

6 — Mali Müesseseler

7 — Serbest Meslekler

8 — Mesken Gelirleri

9 — Devlet Hizmetleri

10 — Yurt içi gelirleri

11 — Dış âlem gelirleri.

bünyelerinde büyük temevvüçlere girdiği gibi, bu sektörlerin birbirleri ile olan münasebetlerinde, ekonomi bünyemize tesir eden, oynamalar göstermektedir.

Milli gelir değişmelerini izah için bir deneme olarak aşağıdaki

İstatistik donalarını izah olarak sunabiliriz:

Ziraat sektörünün 1938 senesinin, istikrarlı bir dönemi kabul edilmesinde, 775.0 milyon Türk lirası olan, üretim faaliyet kollarına göre milli gelir, 1969 senesinde 35.697.7 milyon Türk lirası bir kıymet artışıyla görülmektedir. Türkiye milli geliri.

Ziraat sektörünün, mevsimsel faktörünün üretim tarzına tesir etmesi, iş gücünün, istihdam hacmini daima değişik tutması, sanayileşme faaliyetlerinin devamlı bir trend şeklinde artış göstermesi makineleşmenin ziraat sahasının gelişmesinde tesirler icra etmesi, memleket nüfuzunun büyük oranlarda artması, milli gelir değer artmasına pozitif olarak tesir etmiştir.

Üretim faaliyet kollarındaki milli gelirin sanayi sektöründeki durumunu aynı senelerle yapacağımız, bir izah tarzı şöyledir :

1938 yılı da 204.4 milyon Türk lirası olan gelir, 1969 yılında 20.497.5 milyon Türk lirası artmıştır. 1938 de ziraat sektörünün sanayi sektörüne oranında % 3.7 bir fazlalık, 1969 senesinde % 1.7 nisbetinde görülmektedir. Bu nisbetler muvacehesinde sanayileşme faaliyetlerimiz ziraat aleyhinde bir gelişme göstermiştir. Fakat bu ge-

leşme hiçbir zaman ziraat sahasındaki milli gelir artışını geride bırakmamıştır. Sanayi faaliyetimiz istenilen hız ve tempo ile gelişmiştir.

Memleketimizdeki milli gelir hesaplarının, istatistik kaynaklarının yetersiz oluşu, doğruluğunu bir çok bakımlardan imkânsız kılmıştır. Ekonomik ve sosyal alanda planlı kalkınmaya paralel olarak milli gelir tahminlerine duyulan ihtiyaç dahada önem kazanmıştır. Bu önemin belirmesi, Batı memleketleri sistemi gözönünde bulundurularak bu husustaki çalışmalar memleketimizde de başlamıştır. Bu nedenle Devlet İstatistik Enstitüsü memleketin iktisadi ve sosyal hayatı ile ilgili yeni ve faydalı istatistik doneler toplamak hususunda müsbet çalışmalarda bulunmuştur.

Modern istatistik yöntemlerinin kullanılmasıyla Genel Tarım, Genel sanayi ve iş yeri sayımlarından çeşitli anketlerden, memleket ekonomisinin milli gelir hesaplarının, ihtiyacı hususundaki faydaları sağlamaya başlamış, verdiği rakamlar Türk kalkınmasının müsbet neticelerini gözler önüne sermiştir.

İnşaat sanayii kolunun milli gelir bakımından, aşağıda dercedeceğimiz tablodan, bize bu sektörün durumunu göstermesi bakımından fayda mülâhaza etmekteyiz,

1 Nolu TABLO Milyon Türk lirası.

1938: 76.7	1948: 280.3	1951: 380.7	1952: 520.0	1953: 692.8	1954: 852.3
1955: 1.062.3	1956: 1.237.6	1957: 1.672.4	1962: 3.093.8	1963: 3.476.7	1964: 3.861.9
1960: 2.907.3	1961: 2.855.7	1962: 3.093.8	1957: 1.672.4	1958: 2.044.7	1959: 2.649.5
1965: 5.436.8	1967: 6.236.0	1968: 7.302.4	1969: 8.266.3		

Ticaret faaliyet kolu hakkında yapacağımız bir tablo bize iki sek

tör arasında yapılacak olan bir mukayese imkânını sağlayacaktır.

2 Nolu TABLO Milyon Türk Lirası

1938: 167.5	1948: 960.6	1951: 1.080.9	1952: 1.317.14	1953: 1.644.1
1954: 1.790.0	1955: 2.382.6	1956: 2.144.1	1957: 2.243.6	1958: 2.513.9
1959: 3.319.4	1960: 3.453.1	1961: 3.592.0	1962: 4.091.3	1963: 4.549.5
1964: 5.040.8	1965: 5.670.9	1966: 6.464.8	1967: 7.234.1	1968: 7.906.9
1969: 8.950.6				

Tablonun tetkikinden ticaret sektörünün milli gelirinde senelik artış nisbeti % 10 olması, bu sektörün faaliyet ve gelişme hacminin memleketimizde inşaat sanayiine nazaran düşük bir hacimle yükselen bir trent takip ettiği görülmektedir.

Ayrıca milli gelir hesapları plan hedeflerinin varış noktalarını bize zamanında göstermesi bakımından büyük faydalar sağlar. Bu nedenle milli gelir hesapları memleket ekonomisinin barometresini teşkil etmekte bunun sıhhati bizlere ekonomik kararlarımızın, isabet derecesini artırmaktadır.

Memleketimizde Milli gelir tahminleri yapma konusundaki çalışmalara kısaca göz atarsak şöyle bir tarihi seyir takip ettiğini görürüz:

Milli gelir tahminleri ilk defa 1928 yılında ele alınmış ve bu tarihte İstatistik Genel Müdürü olan Belçikalı uzman M. Camille Jaquart Türkiye milli gelir tahminlerini yapmakla görevlendirilmiştir. 1935 yılında bu görev Alman İstatistikçisi Dr. Franz Eppenstein'a verilmiştir. Adı geçen uzman 1927, 1933, 1934 ve daha sonrada 1935 ve 1936 yılları için Türkiye Milli Gelir Tahminlerini hazırlamıştır. 1947 yılında da İstatistik Genel Müdürlüğü 1942-44 yılları için tahminler yayınlamıştır. Bu arada kişisel milli gelir hususunda çalışmalar yapılmış Şefik Bilkur 1943 yılı, Maliye Bakanı Tetkik kurulu üyesi Şefik İnan 1948 yılı İktisat Bakanlığı Müfettişlerinden Vedat Eldem 1929 ve 1945 yılları için milli gelir tahminleri yapmışlardır.

1950 yılına kadar Türkiye milli

gelir hesabı ile görevli özel bir görevli bir kuruluş olmadığından, hesaplar devamlı olarak yürütülmüştür. 1950 yılında İstatistik Genel Müdürlüğü Tetkik ve Araştırma Dairesi 5629 sayılı kanunla Türkiye Milli Gelir tahminlerini her yıl yayınlamakla görevlendirilmiştir. Ayrıca Genel Müdürlükte Milli Gelir çalışmalarını organize eden özel bir etüt gurubu teşekkül etmiştir. Bu grup 1938 yılı milli gelir tahmini ile 1948-1951 yılları milli gelir tahminlerini hazırlayıp yayınlamış-

tır. 53 Sayılı kanunla, İstatistik Genel Müdürlüğünün yerine geçen Devlet İstatistik Enstitüsü memleketin iktisadi ve sosyal hayatıyla ilgili verimli istatistiki çalışmalarda bulunmaktadır. 1963 ve 1964 yıllarında Enstitü tarafından yapılan Genel Tarım ve Genel Sanayi ve İşyeri sayımlarından ve çeşitli alanlarda yapılan anketler, de milli gelir hesaplarının gelişmesinde önemli bir yer tutacak ve ekonomik sosyal faydalar sağlayacaktır.

Fransa Ekonomisine toplular bir bakış

Oktay SEZGİNER

TEMEL RAKAMLAR :

Yüzölçümü	:	551.255 km ²
Nüfus	:	50,2 milyon (1.1.1970)
Gayrisafi millî hasıla	:	724 milyar frank (1969)
Nüfus başına düşen GSMH	:	15.700 frank (1970)
1970 Bütçesi	:	180 milyar frank

NÜFUS :

1969 yılının başında Fransa'nın nüfusu 50 milyonu geçiyordu. Bu nüfusun yüzde 34'ü 20 yaşından küçük, yüzde 53,5'i 20-64 yaşları arası ve yüzde 12,5'i 65 yaş ve daha yukarısında olanlardan meydana gelmekteydi. Ölüme göre doğum fazlası 283.000 idi.

Fransa'nın nüfusunun yüzde 20 kadarı Paris yöresinde yaşamaktadır. (9.250.674). Paris'ten sonra en kalabalık nüfuslu üç kent şunlar-

dır: Marsilya (900.000), Lyon (550.000), Toulouse (400.000). Bunları, nüfusları 200.000'in üstünde olan şu yedi kent izlemektedir. Nice, Bordeaux, Nantes, Strasbourg, Saint-Etienne, Le Havre, Lille).

Fransa'nın faal nüfusu 1968'de 20,6 milyondur (7 milyonu kadın) ve şu şekilde dağılıyordu: İşçiler (yüzde 37,7), çiftçiler (yüzde 14,9), memurlar (yüzde 14,8), serbest meslek sahipleri (yüzde 14,7),

tüccar ve işadamları (yüzde 9,6), hizmetler ve çeşitli (yüzde 8,3).

ENERJİ :

Kömür: Fransa'nın kömür üretimi 1968'de 45 milyon tona yükselmiştir. Nüfus başına günde 2,398 kg. kömür üretimiyle Fransa Ortak Pazar ülkeleri arasında bu alanda ikinci gelmektedir.

Petrol: «Fransız Petrol Şirketi» (CFP) ile «Petrol Araştırmaları ve Faaliyeti Şirketi» (ERAP) adlı iki kuruluş, petrol üretiminde, sırasıyla 8. ve 10. sırada gelmektedirler.

Fransız rafinelerinin yıllık kapasitesi, 100 milyon tondan fazla ham petroldür. 1969 yılında Fransız rafineleri, 80 milyon ton ham petrolden 76 milyon işlenmiş petrol elde etmişleridir. Bunun 2,7 milyon tonu Fransız topraklarından sağlanmıştı. Fransa'nın yıllık petrol tüketimi 62,5 milyon tondur. Fransız petrol tankerleri 1968 yılı sonunda 4.537.750 tona yükselmişti.

Tabii gaz: 1968'de Fransa'nın tabii gaz üretimi 6 milyon m³ idi. Bu üretimin büyük bir kısmı Lacq ile Saint-Marcet'deki yataklardan sağlanıyordu. 1968 yılında Fransa'nın tabii gaz ihracatı 35,5 milyar termiye yükselmişti ki, bu da bir yıl öncesine göre yüzde 13 bir artış demektir.

Elektrik: Fransa'nın 1947'de 18 milyar kw/s olan elektrik üretimi, 1962'de 64 milyara, 1969'da da 130 milyar kw/s'a yükselmiştir. Bu elektrik üretiminin 51,3 milyarı idrolik, 18,5 milyarı da termik kaynaklıdır.

Atom enerjisi: Fransa 1968'deki 1.643 tonluk uranyumla bu alanda Avrupada birinci gelmektedir. Fransa'da iki plutonyum üretim merkezi bulunmaktadır. Marcoule (aynı zamanda burada trityum da üretilir) ile La Hague. Zenginleştirilmiş uranyum ise Pierrelatte'ta üretilmektedir. Öte yandan Fransa, Mazingarbe'ta ağır su, Miramas'ta lityum üretmekte ve 1968 yılında 73.096 yapma eleman siparişini yerine getirmiş bulunmaktadır. Bunun yüzde 48'i ihraç edilmiştir. Fransa'da 12 araştırma ve deney reaktörü vardır, ayrıca 15 reaktörün de maketleri yapılmıştır. Saclay, Fontenay-aux-Roses, Grenoble ve Cadarache'ta dört büyük nükleer araştırma merkezi bulunmaktadır.

1969 yılında 9 nükleer santral 4,5 milyar kw/s'lık elektrik üretmiştir (bunlardan en yeni olan EDF3 ile EDF4, sırasıyla 500 ve 530 megawattlık üretim kapasitesindedir). Bu da, termik santralların toplam üretiminin yüzde 5,7'si demektir. 1970-75 dönemi için öbür nükleer santrallar da proje halindedir. Bir Phénix süper jenera-

törü, hızlı nötronlu Rhapsodie'nin deneylerinden sonra inceleme safhasındadır. Fransa'nın nükleer enerjiyle çalışan ilk denizaltısı «Redoutable» ilk deneme dalışlarını 1969 haziranında yapmıştır. İkinci denizaltı «Terrible» de 1969 kasımında denize indirilmiştir.

Yeni enerji kaynakları: Denizin gel git hareketiyle işleyen dünyanın ilk elektrik santrali Brötanya'daki La Rance üzerinde kurulmuş ve 1966 kasımında hizmete girmiştir .

Dünyanın en büyük güneş fırını da 1969'da Odeillo'da (Pireneler) çalışmaya başlamıştır. 9.000 parça aynanın meydana getirdiği 2.000 metrekarelik yüzeydeki aynalı yüzey sayesinde bu fırın 3.000 C'lik 1.000 KW enerji meydana getirmektedir. Bu fırın, endüstri ihtiyaçları için yüksek ısıdaki alaşımların yapılmasında kullanılmakta ve günde 4-5 ton üretimde bulunmaktadır.

ENDÜSTRİ :

Maden endüstrisi: Fransa'nın demir üretimi 1949'da 9 milyon tonken 1969'da 18 milyonun üstüne çıkmıştır. Aynı yıl çelik üretimi de 22 milyon ton olmuştur (bunun % 60'ı demir nikel alaşımıydı). Alüminyum üretimi sürekli olarak artmaktadır: 1948'de 64.000 ton,

1965'te 388.000 ton, 1968'de 435.000 ton.

Gemi yapımı: Fransız tersaneleri her boyda, her tonajda gemi yapabilecek biçimde donatılmıştır. 1968 yılında bu tersanelerde toplam olarak 665.337 tonluk gemi yapılmıştır. Bunun içinde otomatik olarak çalışan 210.000 tonluk «Magdala» tankeri bulunmaktadır. 1969 yılı başında verilen siparişler 4.215.000 tona yükselmekteydi. Bunların içinde 500.000 metreküpük bir metan tankeri ve 200.000 tonluktan fazla 16 petrol tankeri bulunmaktadır.

Otomobil ve makina endüstrisi: 1969 yılında Fransız otomobil endüstrisi 2.230.000 taşıt yaptı ve bunun % 40 tan fazlası ihraç edildi. Öte yandan, 600.000'den fazla işçisi olan makina endüstrisi büro makinalarından, aletlere, traktörlerde nlokomotiflere kadar çeşitli araçlar yapmaktadır.

Elektrik ve elektronik endüstrisi: Bu endüstriler hızla gelişmeye devam etmektedir (1969'da % 12 artış). Çok çeşitli araçların yapıldığı bu endüstride jeneratörlerden elektrikli ev eşyalarna kadar her şeye rastlanmaktadır. Örneğin 1968 yılında 900.000 çamaşır makinası, 800.000 buzdolabı yapılmıştır. Öbür araçlar arasında yüksek gerilim kabloları, transformatörler,

radyo ve televizyonlar, radarlar, elektronik beyinler bulunmaktadır. 1969'da dünyanın en güçlü elektronik mikroskopu (3 milyon volt) Toulouse'da hizmete girmiştir.

Havacılık ve uzay endüstrisi :

100.000 kişinin çalıştığı Fransız havacılık endüstrisi dünyada dördüncü, Avrupa'da ikincidir. «Caravelle» yolcu uçağı ile işadamlarının kullandığı «Mystère 20» birçok yabancı şirketlerce kullanılmaktadır. «Super-Frelon» helikopteri de öyle, Fransız-İngiliz ortak yapımı olan «Concorde» adlı sestem hızlı yolcu uçağı 2 Mart 1969'da Toulouse üzerinde ilk denemeleri yapıldıktan sonra, 1.Ekim.1969 tarihinde ses duvarını aşmıştır.

Uzay alanına gelince, Fransa 1965-1966 döneminde bilimsel üç uyduyu uzaya göndermiştir: «Al», «FR 1A» (NASA'yla ortaklaşa), «D 1A». 1967 başında da «Diamant» füzesi yardımıyla «DIC» ile «DID» uyduları yörüngeye yerleştirilmiştir. 1970'e kadar bir telekomünikasyon

uydusu fırlatılmıştır. Fransa ayrıca uzaktan ölçüm ve uzaktan yönetim amacıyla dünya çapında 6 istasyondan meydana gelen bir şebeke kurmuştur. Toulouse'da da bir havacılık-uzay merkezi kurulmaktadır.

Kimya endüstrisi: Fransa yılda 30 milyon tondan fazla mineral asitler, temel organik maddeler, kükrüt, klor ve bunların alt-türevleri, katran, benzin ve alt-türevleri, fosfat, sentetik kauçuk, boya, matbaa mürekkebi, temel yağlar ve ilaçlar gibi çok çeşitli maddeler üretmektedir.

Dokumacılık: Fransa 400.000 kişinin çalıştığı 9.000 fabrika ve atelye ile büyük bir dokumacılık endüstrisi kurmuştur. 1969'da Fransa'da 210.000 ton pamuklu ve keten kumaş, 192.000 ton yünlü kumaş ve ayrıca ipek, keten, sunî elyaftan kumaş üretmiştir.

Bayındırlık işleri: Serre-Ponçon barajı, Paris'teki Orly havaala-

Çeşitli endüstriler:

— Tekerlek lastiği	:	463.000 ton
— Kâğıt	:	4 milyon ton
— Porselen	:	7,8 milyon ton
— Cam	:	1,5 milyon ton
— Gıda maddeleri	:	1 milyon tondan fazla zeytinyağı, 242.000 ton bisküvi, et konservesi, sebze ve yemiş, şekerleme, çikolata, v.b.
— Ayakkabı	:	204 milyon çift
— Eldiven	:	16 milyon çift

nı, Mont-Blanc tüneli (Fransız-İtalyan ortak yapımı) ve Rance'taki gelgit fabrikası, Fransa'nın bayındırlık alanındaki çalışmalarından sadece birkaç örnektir. 1968'de işleri endüstrisi 25,3 milyon ton çimento, 7,94 milyon ton tuğla ve kiremit meydana getirmiş, böylelikle 400.000 konut yapılımasını sağlamıştır. Bu endüstri prefabriğe unsurlara gittikçe daha çok yönelmektedir.

elbise (ısmarlama, hazır), saat, oyuncak, mücevher...

TARIM :

Fransa büyük bir tarım ülkesidir. Bütün Batı Avrupa ülkeleri arasında tarımın en geniş yer tuttuğu ülke Fransa'dır:

17,4 milyon hektar ekilebilir toprak

13,8 milyon hektar çayır ve mara

13 milyon hektar orman

1,36 milyon hektar bağ

634.000 hektar meyva ve sebze bahçesi.

Fransa'da kullanılan tarım aletleri şöyledir: 1.190.000 traktör, 142.000 biçer-döver, 750.000 öbür araçlar.

1969'da Tarım üretimi (milyon ton) :

Tahıl (buğday, çavdar, mısır, yulaf, arpa, pirinç)	33,7
Şekerpancarı	17,5
Meyve	5,9
Endüstri ürünleri (yağ çıkarılan bitkiler, keten, tütün, şerbetçiotu, kenevir)	0,96
Yelmik bitkiler (lahana, pancar, şalgam)	47,5
Patates	9,9
Sebze	2,6

Haycancılık (1000 baş) :

Büyükbaş hayvanlar	21.885
Domuz	10.621
At	730
Küçükbaş hayvanlar	9.680
Keçi	35
Piliç	270.000

1969'da süt üretimi 292 milyon hektolitreye kadardı. Et üretimi (özellikle sığır, domuz, koyun, dana) 1968'de 2,9 milyon tona varmıştı. Kümes hayvanlarınınki 650.000 tondur. 651.000 ton balık avlanmıştır.

Bundan başka Fransa 65,1 milyon hektolitreye şarap, 20 milyon hektolitreye bira ve 1 milyon hektolitreye de meyve suyu üretmiştir.

ULAŞIM :

Hava ulaşımı: Fransa havacılık şirketlerinin şebekesi 627.000 kilometreye varmaktadır. Bunun 417.000 kilometresini Air France, 207.000 km.'sini UAT, 22.000 km.

sini Air-İnter işletmektedir. Bu üç şirket her yıl 8,5 milyon yolcu taşımaktadır. Hava trafiğine açık olan 240 alandan otuzunu ulusal ve uluslararası büyük şirketler kullanmaktadırlar. Bugün Paris havaalanı (Orly-Bourget) yılda 10 milyon yolcu kabul edebilir. 10 milyon yolcu daha kabul edebilecek yeni bir havaalanı, Paris-Nord, yapılmaktadır.

Karayolları: Fransız karayolu şebekesi 825.000 km. kadardır. Bunun 80.000 km. si devlet yoludur. 1.310 km. si (1969) otomobil yoludur. Fransa'da 13 milyon otomobil vardır.

Demiryolları: Fransa, 37.000 km. lik demiryoluyla Avrupa'nın en geniş şebekesine sahiptir. Fransız demiryolları aynı zamanda Avrupa'nın en çok yolcu taşıyan şebekesidir.

Akarsu ulaşımı: Fransa'nın trafiğe elverişli 10.046 km. lik ırmak ve kanalı bulunmaktadır. Burada toplam olarak 100 milyon tonluk bir trafik yapılmaktadır. Belli başlı ırmak limanları Paris, Strasbourg, Rouen ve Le Havre'dir.

Ticaret filosu: 1970 başında Fransız ticaret filosu 5,8 milyon tonluk 549 parçadan meydana gel-

mekteydi. Fransız deniz limanlarının trafiği yılda 170 milyon tona ulaşmaktadır. Başlıca limanlar şunlardır: Marsilya, Le Havre, Dunkerque, Rouen, Nantes, Bordeaux.

DIŞ TİCARET :

(1969, milyar frank olarak)

	İthalât	İhracat
Frank bölgesi	843	8,97
Öbürleri	81,59	68,79
TOPLAM	90,02	77,76

İthalât		İhracat
2984,1	Batı Almanya	2356,4
1451,8	Belçika	1288
1327,8	İtalya	1169,3
1318,7	Birleşik Amerika	765,2
1116,9	Kanada	117,4
852,8	Hollanda	638,4
615,4	İngiltere	603,8
557,2	Cezayir	471
344	İsviçre	604
276	İsveç	206

Başlıca ihraç maddeleri: Makina, elektrik malzemesi, ulaşım malzemesi, uçak, gemi, otomobil, dokuma, deri, lüks maddeleri, kimyasal maddeler, demir-çelik, tarım ürünleri, gıda maddeleri.

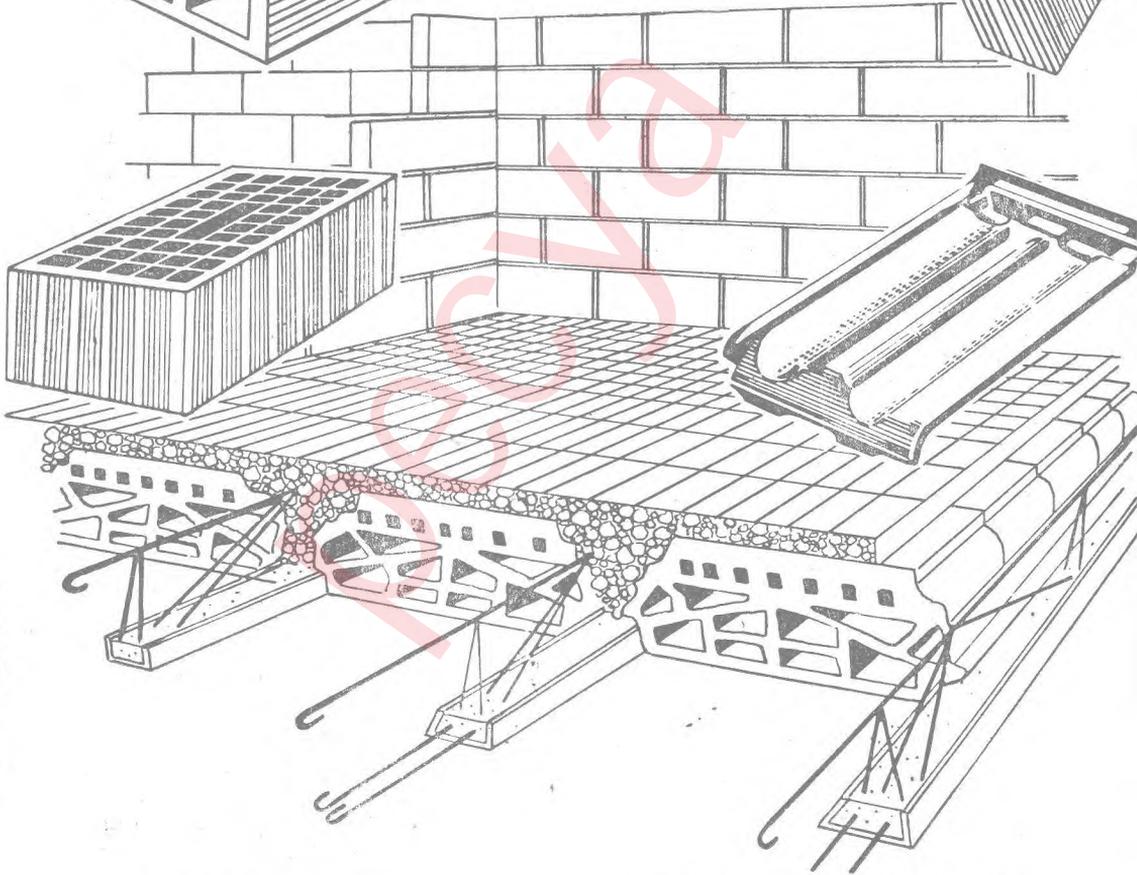
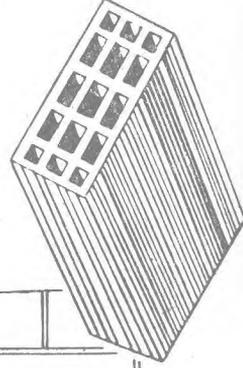
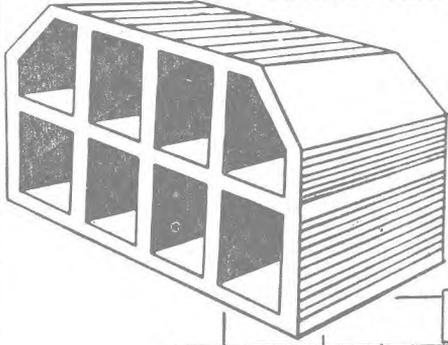
Başlıca ithal maddeleri: Donatım, organik kimyasal maddeler, ham maddeler, ham petrol, katı yakıtlar.

Not : Fransız kültür merkezi yayınlarından

EKMEKÇIOĞLU

TUĞLA - KİREMIT ve ASMOLEN FABRİKALARI

ar ajans

İSTANBUL SATIŞ BÜROSU

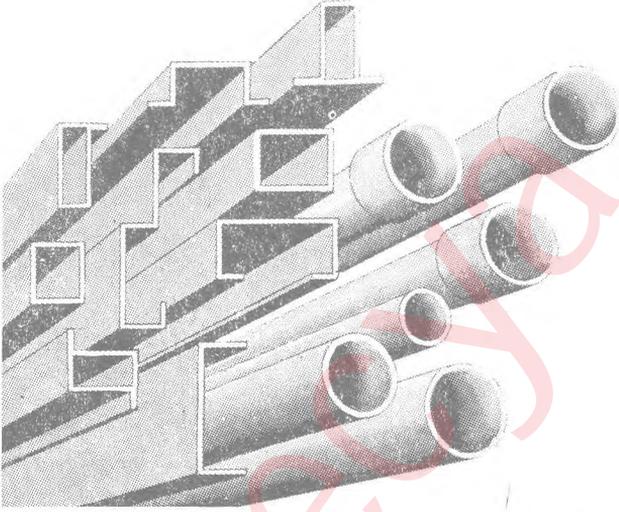
Necatibey Cad. Arhan
Fındıklı - İstanbul
Tel. 49 58 02 - 44 81 29

Tel. : 45 50 00

KADIKÖY SATIŞ BÜROSU

MuhurdarFuat Bey Sokak
Talas İş Hanı kat 1 Kadıköy - İstanbul
Tel. 36 13 42 - 36 48 98

sanayide ve inşaatta borusan mamulleri

Su ve Gaz Boruları TS 301/2 DIN 2440
(Siyah, Galvanizli ve Bitümlü olarak)

Sanayi Boruları TS 302/4 - DIN 2394
TS 416/1 - 2458

Soğuk çekilmiş borular TS 302/3 DIN 2393

Açık basınç kazan boruları TS 416/1 DIN 2458

İnce Cidarlı sulama boruları

Profil boruları Çeşitli ölçü ve şekillerde

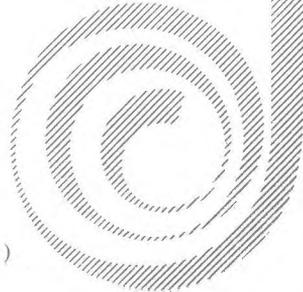
Açık profiller Çeşitli ölçü ve şekillerde

Soğuk çekme bant imâli ve bant dilme :

Hususi ebat ve şekillerde boru ve profiller

(Hususi sipariş üzerine)

BŞ **BORUSAN**
BORU SANAYİ ANONİM ŞİRKETİ
İSTANBUL
1958

Tophane, Salıpazarı Han Kat 8 İstanbul Tel. : 44 74 80 - (5 Hat)

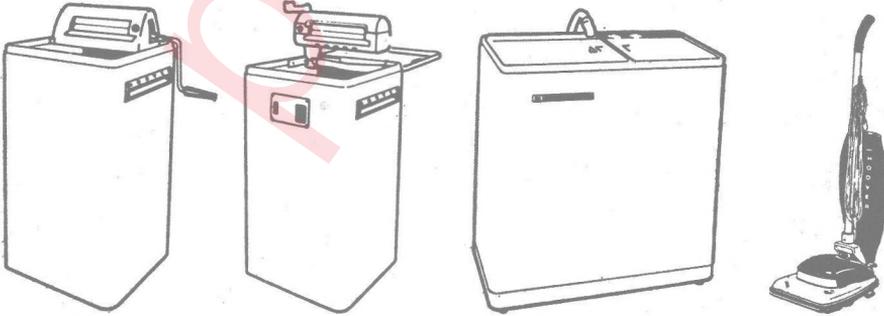
asabî ağrılara karşı...

...GRİPİN, soğuk algınlığından ileri gelen vücut ağrılarına, asabî ağrılara karşı faydalıdır. GRİPİN, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ve siyatik ağrılarını teskin eder. GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında bir çok fenalıkları önler. GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir.

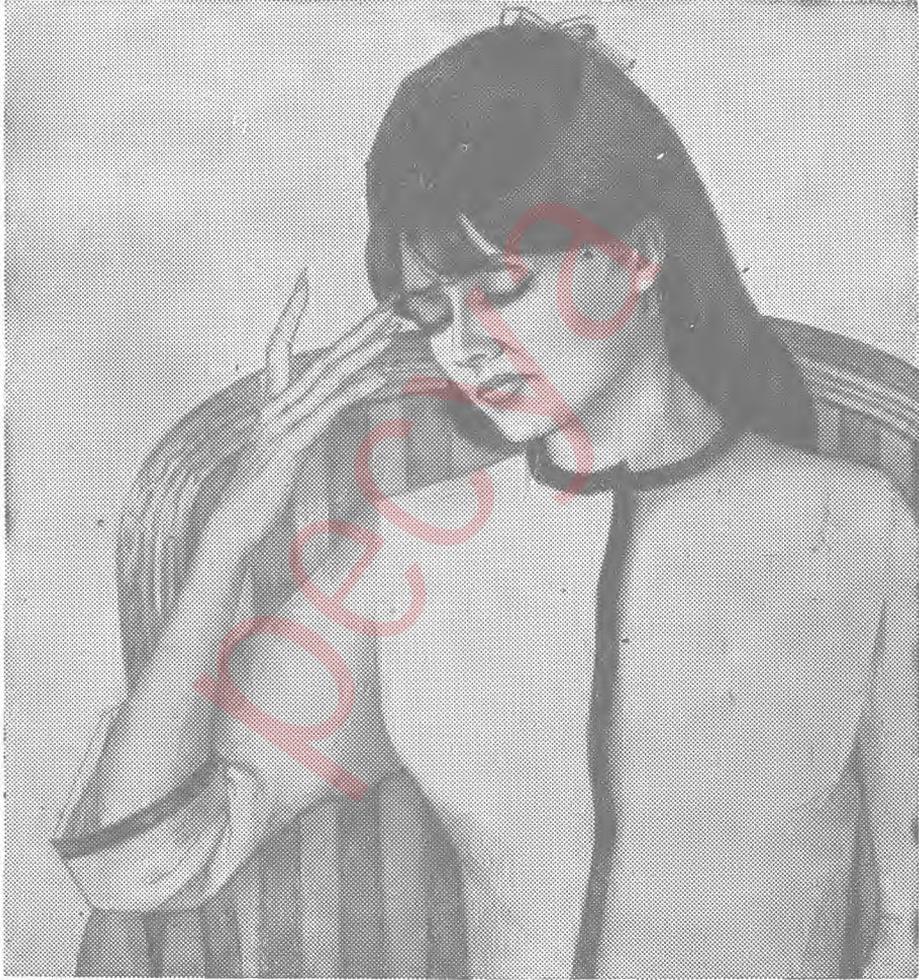
DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNASI VE ELEKTRİK SÜPÜRGESİ

Mataş Ticaret A.Ş. Halaskargazi Cad. 133 Pangaltı - İstanbul Tel: 46 20 75

MUAYYEN ZAMANLARDAKİ
SANCILARDA

OPON

OPON, baş, diş, adale, sinir, lumbago, romatizma ağrılarına karşı ve bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır ● **OPON**, günde altı tablet alınabilir

evinizin bankası - herkesin bankası

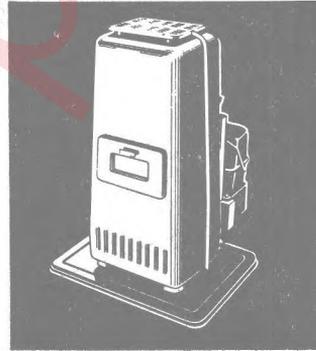
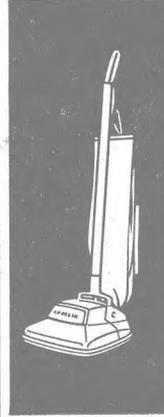
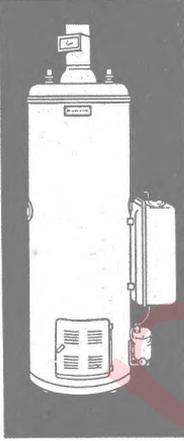
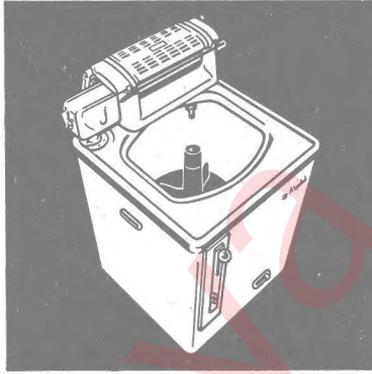

TÜRKİYE EMLAK KREDİ BANKASI

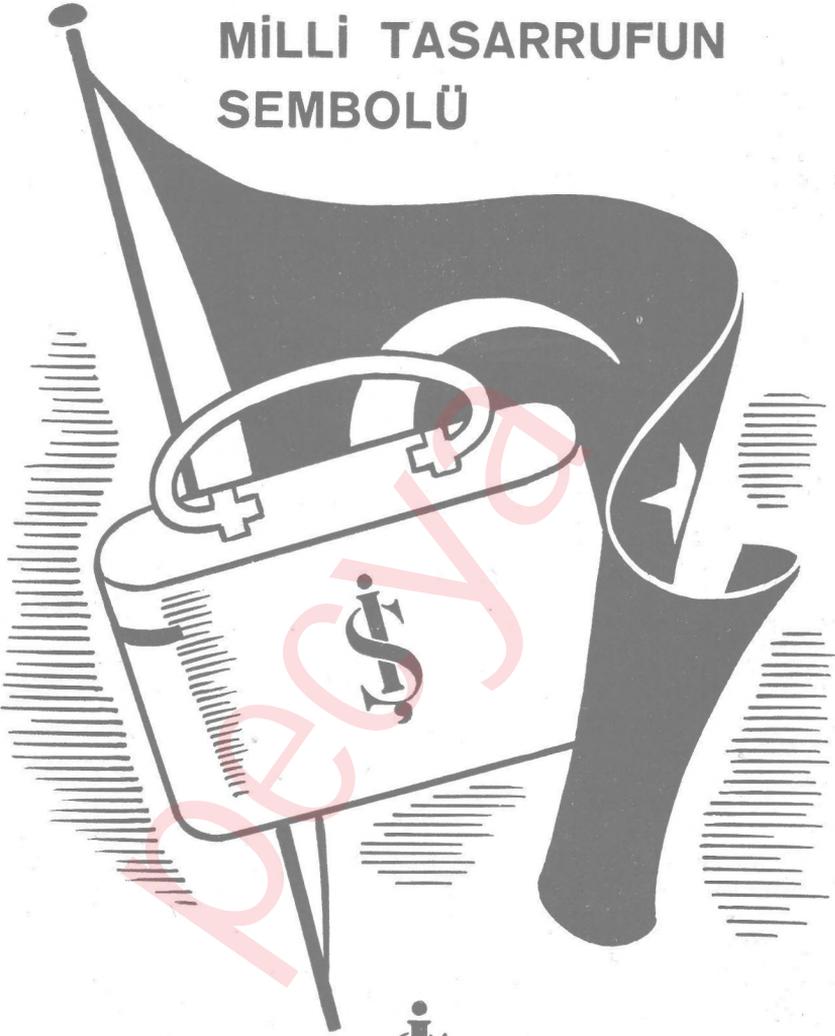
ARÇELİK

daima en iyisini
imal eder

üstün kalite
uygun fiyat
devamlı servis

MİLLİ TASARRUFUN
SEMBOLÜ

TÜRKİYE BANKASI
paranızın... istikbalinizin emniyeti

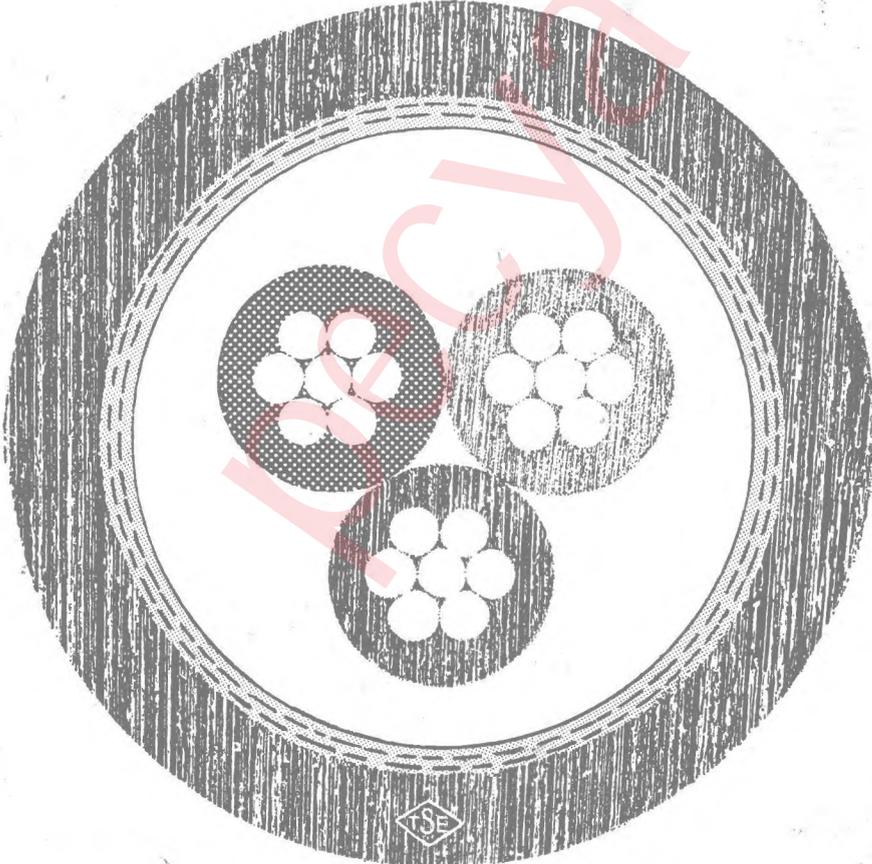
ENERJİ NAKLİNDE

Candamarı

Bir sınaî tesis insan vücuduna benzer. Her ikisinin de enerjiye ihtiyacı vardır. Sınaî tesisin enerjisi elektrik, candamarı da enerjiyi nakleden yeraltı kablosudur.

Devamlı enerji için daima KAVEL'e güveniniz.

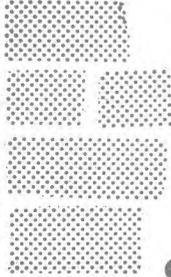
KAVEL

admar-084236

KABLO VE ELEKTRİK MALZEMESİ A.Ş.
İSTİNYE - İSTANBUL tel: 63 34 00

ARSLAN

tek
veya
BLOK
• yapı tuğlası

• ateş tuğlası
ateş harçları
izolasyon tuğlası

EYÜP — İSTANBUL

Fab. : 23 22 10

Mz. : 44 30 40

st

BUGÜNÜN
KÜÇÜKLERİ
YARININ
BÜYÜKLERİDİR.

ÇOCUKLARINIZI
TASARRUFA
ALİŞTİRİNİZ

T.C.ZİRAAT BANKASI

TEKEL

**ŞARAP
SANAYİNDE**

S
ŞÖHRET

buzbağ
trakya
ürgüp
barbaros
narbağ

(Basın: 60134)